

κάτωξιν μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ψήφου. καὶ σημειώσαι ἐντεῦθεν, καλῶς ἔχειν ἄπερ ἐν τῷ τέλει τοῦ γ'. κεφ. παρεγγραφήμεθα. [Sch. z. III. 401.]

Ἐάν ἀξιώσω τὸν κληρονόμον μου ἀγρὸν μου παρακρατοῦντα τὴν κληρονομίαν ἀποκαταστήσαι τῷ νῶ μόνον γινομένῳ τοιαύδε ἡλικίας, καὶ ῥητῶς εἴπω διὰ τὸ μὴ θέλειν με τὰ πράγματα παρὰ τοῖς ἐπιτρόποις εἶναι, δίδωσι καὶ τοὺς καρποὺς ἐκ τῶν πραγμάτων μου, οὓς καλῆ πίστει ἔλαβε, καὶ διὰ τὰ λεχθέντα ἐπὶ προνοίᾳ τοῦ παιδός, καὶ διὰ τὸ μόνον τὸν ἀγρὸν καταλείπει τῷ κληρονόμῳ.

Ἐάν ἀξιώσω τὸν κληρονόμον μου] Προθεώρησον. Ἐάν τις γράψας τινὰ κληρονόμον ἀξίωσῃ αὐτὸν ἐν καιρῷ τῆς αὐτοῦ τελευταίας ἀποκαταστήσαι τινι κληρονομίαν, οὗτος τὰ πράγματα μόνον ἀποκαθίστησιν, οὐ μὴν καὶ τὰ ἐπιγνώμενα ἐκ τούτων, καρποὺς τυχόν καὶ τόκους· πλὴν εἰ μὴ ἄρα ἰδικῶς καὶ περὶ τούτων ἤξιωθῆ. τοῦτο εἰδὼς ὅρα τὸ προκείμενον. ἔστιν ὅτε καὶ τοὺς καρποὺς καὶ τοὺς τόκους ἀναγκάζεται ἀποκαταστήσαι τῷ φιδείκομισσαρίῳ, κἂν μὴ ἰδικῶς ἤξιωθῆ περὶ τούτων παρὰ τοῦ διαθεμένου. τοῦτο δὲ συμβαίνει, ὅτε ὁ διαθεμένος οὕτως εἶπεν· ἀξιώ σε, ὦ κληρονόμε, Τίτῳ τυχόν ἀποκαταστήσαι^{λ)} μετὰ τὴν ἐμὴν^{λλ)} τελευταίην πᾶν, ὅπερ ἐκ τῆς ἐμῆς οὐσίας περιλαμβάνεται. διὰ ταῦτα γὰρ τοῦ διαθεμένου τὰ ῥήματα πρὸς ἀνάγκης ἔχει ὁ κληρονόμος ἀποκαταστήσαι τῷ φιδείκομισσαρίῳ καὶ εἴτι ἐκ τῶν καρπῶν καὶ ἐκ τῶν ἐπισημομένων τόκων περιλαμβάνεται, κἂν τὰ μάλιστα μὴ ἰδικῶς εἶπεν ὁ τεστατὼρ καρποὺς ἢ τόκους ἀποκαταστήσαι τὸν κληρονόμον. μηδὲ νομιμον θανασιτόν, ὅτι οὕτως ἀξιώθεις ἀποκαταστήσαι Τίτῳ τὴν τοῦ κατεχομένου^{ι)} περιουσίαν, οὐκ ἔχει ἰδειαν^{κ)} τοῦ Φαίκαδιου τι δαπανῆσαι. ἀλλὰ καὶ εἴτι δαπανῆσει βόνα φίδε, τούτου γίνεται λόγος ἐν τῇ ἀποκαταστάσει πρὸς τὸ μέτρον καὶ τὴν ἀναλογίαν τῆς αὐτοῦ^{λ)} τὸν κληρονόμον καὶ τῆς τοῦ διαθεμένου περιουσίας. οἷον εἶχεν ὁ κληρονόμος περιουσίαν χιλίων νομισμάτων, ἐκκληρονόμησε δὲ φ'.^{λλ)} καὶ ἀνήλωσε λόγου χάριν ξ. νομίσματα. μ.^{μ)} λογίζεται τῇ ἰδίᾳ οὐσίᾳ, ἐκ^{ν)} τῆς τοῦ τεστατῶρος. ἀλλ' ἐπειδὴ σοι ταῦτα προετίμησεν, ὅρα τὸ προκείμενον. γυνὴ τις ἐγραψεν τινὰ κληρονόμον πούπιλλον τὸν αὐτῆς συγγενῆ, καὶ ἤξιωσεν αὐτὸν ἀποκαταστήσαι τῇ θυγατρὶ αὐτῆς τὰ πράγματα, ῥήματα τυχόν γένηται εἰκοσι ἐνιαυτῶν, παρακατέχοντα τόνδε τὸν ἀγρὸν, εἰπούσα, διὰ τοῦτο δὲ ταῦτα ἐτύπωσα, ἵνα μὴ εἰς χεῖρας τῶν ἐπιτρόπων τῆς θυγατρὸς ἐμπέσῃται τὰ πράγματα, ἀλλὰ μάλλον εἰς χεῖρας τῶν ἐμῶν συγγενῶν. ἐν τοῖσι οὗτος τοῦ φάκτου ζήτησις γέγονεν, εἰ χρὴ τὸν πούπιλλον καὶ καρποὺς τῶν πραγμάτων ἀποκαταστήσαι τῇ παιδί τῆς ἀπελθούσης. καὶ εἶπεν ὁ Παπιανός, χρῆναι τὸν πούπιλλον ἀποκαταστήσαι καὶ τοὺς καρποὺς, οὓς ἔλαβε βόνα φίδε, ἐπειδὴ πρόδηλος ἐστὶν ὅτι τελευταίως μὴδὲν ἕτερον, ἢ μόνον τὸν ἀγρὸν βουλήθηται τὸν πούπιλλον παρακατασχεῖν· ἢ ἐπειδὴ τὴν φροντίδα αὐτῷ^{ο)} προετίμησεν ἢ ἀπελθούσα τῆς τῶν ἐπιτρόπων φροντίδος, καὶ ἐπὶ προνοίᾳ τῆς θυγατρὸς ἢ ὑπερθεσις τοῦ φιδείκομισσοῦ γένηται· οὐ γὰρ ὡς βουλομένη αὐτὸν κερδαίνει δέδωκε τοῦ φιδείκομισσοῦ τὴν ὑπερθεσις, ἀλλὰ ὡς κηδομένη τῆς θυγατρὸς. [Sch. a. III. 401. sq.]

Τοῦ Ἐναντιοφανούς. Ἀνάγνωθι βιβ. λα'. διγ. ο'. θεμ. τελευτ. καὶ βιβ. λβ'. διγ. πγ'. ἦτοι βιβ. μδ'. τιτ. γ'. ἔργως δὲ περὶ τούτου καὶ βιβ. μδ'. τιτ. γ'. διγ. κε. θεμ. ιβ'. ἦτοι βιβ. μβ'. τιτ. α'. ἀνάγνωθι καὶ βιβ. λς'. τιτ. α'. διγ. κε. ἦτοι βιβ. μδ'. τιτ. ις'. ἐναντίον δὲ τῷ παρόντι κῆται ἐν τῷ τέλει τοῦ νη. διγ. τοῦ α'. τιτ. τοῦ λς'. βιβ. ἦτοι τοῦ α'. τιτ. τοῦ λς'. βιβ. φησὶ γὰρ· Ὁ λέγων ἀποκαταστήσαι τὸν κληρονόμον τὰ περιτεσσόντα μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευταίην, οὐ δοκεῖ λέγειν περὶ τῶν περιτεσσόντων καρπῶν. ἢ δὲ λδ'. καὶ ρη'. νεαρά, ἦτοι βιβ. λς'. τιτ. α'. κεφ. πς'. παρακελεύεται τὸ δ'. φυλάττεσθαι τῷ φιδείκομισσαρίῳ, τινὰς αἰτίας ὑπεξαίρουσαι μισοῦσι τὸ τοιοῦτον ὁ. τουτέστιν, εἰ μὲν οὐσίαν οὐκ ἔχει εἰς ἐπίδοσιν προικός καὶ πρὸ γάμου δωρεάς, καὶ εἰς ἀνθρώπων ἀιχμαλώτων, καὶ εἰς οἰκειαν δαπάνην, εἴπερ ἐτέρωθεν οὐκ ἔχει. [Sch. a. III. 402.]

δίδωσι καὶ τοὺς καρποὺς] Ζήτει βιβ. μδ'. τιτ. γ'.

indicatam. Et nota exinde, recte se habere, quae adnotavimus in fine capituli 3.

Si rogavero heredem meum¹⁰⁾, ut retento fundo L. 3. §. 2. 3. meo hereditatem filio meo restituat, cum ad certam D. XXII. 1. aetatem pervenerit, et nominatim dixerit, id mihi placere, quod nolim res apud tutores esse, fructus etiam praestat¹¹⁾ ex bonis meis, quos bona fide percepit, sive quod id adiectum sit, ut consuleretur filio, sive quod fundus¹²⁾ ei tantum relictus sit.

10) si rogavero heredem meum] Haec habet vice praeviae inspectionis. Si quis heredem aliquem scripserit, eumque rogaverit, ut hereditatem alicui restituat cum morietur, heres bona tantum restituit, nec vero, quae ex his quaesita sunt, puta fructus et usuras: nisi si nominatim ea quoque restituere rogatus sit. Quo cognito vide nunc rem, qua de agitur. Interdum heres fructus quoque et usuras fideicommissario restituere compellitur, licet de his restituendis nominatim a testatore rogatus non sit. Hoc autem accidit, cum testator ita dixit: Rogo te, heres, ut post mortem tuam Titio puta, restituas omne, quod ex bonis meis supererit. His enim testatoris verbis heres fideicommissario etiam restituere compellitur, si quid ex fructibus et ex usuris collectis supererit, licet testator specialiter non dixerit, ut heres fructus vel usuras restitueret. Nec mirum, quoniam qui ita rogatus est bona defuncti Titio restituere, facultatem non habet, supra Falcidiam quidquam alienandi. Sed et si quid bona fide alienaverit, in restitutione id reputatur pro modo et rata bonorum defuncti et heredis ipsius. Finge, in bonis heredis esse mille, in bonis autem defuncti duo milia, et heredem verbi gratia impendisse aureos sexaginta. Patrimonio suo expensa feret viginti, hereditati autem quadraginta. His tibi praemisissis vide nunc id, quod propositum est. Mulier quaedam pupillum cognatum suum heredem instituit, eumque rogavit, ut filiae suae bona restitueret, cum forte annum vicesimum complevisset, fundo certo retento: idque ideo se praecipisse dixit, ne bona sua in manus tutorum filiae incidere, sed potius in manus cognatorum. Cum ex facto talis species incidisset, quaerebatur, an pupillus fructus quoque bonorum restituere deberet filiae defunctae. Et Papianus dixit, pupillum fructus etiam, quos bona fide percepisset, restituere debere, quod manifeste defuncta voluerit, ut pupillus nihil aliud, quam fundum retineret: sive quod defuncta praetulisset sollicitudinem eius tutorum curae, et filiae contemplatione et providentia fideicommissi restitutum dilata sit: neque enim dilationem adiecit fideicommissio, quod vellet fructus lucro eius cedere, sed quod filiae suae prospectum vellet.

Enantiophanis. Lege lib. 31. dig. 70. them. ult. et lib. 32. dig. 83. seu lib. 44. tit. 3. Didicisti autem de hoc et lib. 44. tit. 3. dig. 25. them. 12. seu lib. 42. tit. 1. Lege et lib. 36. tit. 1. dig. 25. seu lib. 44. tit. 17. Huic autem digesto contrarium est, quod dicitur in fine dig. 58. tit. 1. lib. 36. seu tit. 11. lib. 35. Ait enim: Qui rogat heredem suum, ut quod superfuerit ex hereditate, post mortem suam restituat, non videtur de superfluis fructibus rogasse. Novellae autem 39. et 108. seu lib. 35. tit. 11. cap. 86. iubent, quadrantem restitui fideicommissario, quasdam causas excipientes, quae quartam eiusmodi minuunt, id est, si non possit aliunde sibi dotem constituere vel donationem propter nuptias, et pro redemptione captivorum, et si aliunde non habeat, unde se exhibere possit.

11) fructus etiam praestat] Quaere lib. 44.

λ) Fabr. hic et paulo post ἀποκαταστήσαι. λλ) Fabr. in marg. emendat σήν. ι) Fabr. in marg. emendat κατοικουμένου. κ) Fabr. in marg. supplet ὑπερ. λ) Fabr. ξαντοῦ. ll) Lege β. m) Fabr. in marg. emendat κ. n) Fabr. ante ἐκ in marg. ponit μ. ο) Fabr. in marg. emendat αὐτοῦ.

πραγμάτων ἐξ τεσταμέντο καὶ αἱ ἄλλαι στήκται τόκους οὐκ ἀπαιτοῦσιν, ἀλλὰ καρπούς, ὡς κερ. λθ'. θεμ. β'. tit. α'. βιβ. μδ'. καὶ τὴν ἐκείσε του Ἄνωνύμου παραγραφήν. [Sch. e. III. 404.]

εἰ μὴ κατελείφθησαν] Τότε γὰρ ἀπαιτοῦνται τόκοι, ἐπειδὴ καὶ νομίματα κατέχει φθάσας. ἀνάγνωθι τὴν ε'. παραγραφήν. [Sch. f. III. 404.]

ἢ διατροφῆς] Ἰσως γὰρ ὁ τὰ ἄλλωθεν μέλλον λαβεῖν καὶ μὴ λαβών, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης κατεπειγόμενος ἐδανείσαστο ἐπὶ τόκοις, καὶ σχολαίαν αὐτῷ παραδίδωσιν¹⁾. [Sch. g. III. 404.]

δ'. Ἰδεμ. Ἐάν ἐπερωτήσω δοθῆναι μοι πράγμα, μόνον αὐτὸ λαμβάνω. εἰ δὲ προσθήσω καὶ σχολαίαν νομὴν παραδοθῆναι, λαμβάνω καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ληφθέντας καρπούς καὶ τοκετούς. ταῦτα δὲ τὰ ῥήματα ποτὲ μὲν ἀπαιτοῦσι δεσποτείαν, ποτὲ δὲ ψιλὴν παράδοσιν. ὁ γὰρ πρώτης οὕτως ὁμολογήσας κατὰ μετάφρασιν ψιλὴν ὁμολογεῖ παράδοσιν· οὐ γὰρ ἐστὶ πιθανόν, πλέον αὐτὸν ὁμολογήσαι ὢν διὰ τῆς ἐκδικήσεως ἀγωγῆς τὰ ἀφαιρεθέντα πράγματα χρεωστῆ.

εἰ μὴ ἐπερωτήσω] Ἐπερωτήσῃ τις τινὰ οὕτως· ὁμολογῆς δίδουσι τὸ πρᾶγμα²⁾ τὴν νομὴν· λέγει ὁ Παπιανός, δύνασθαι τὸν οὕτως ἐπερωτήσαντα ἐκ τῶν μεταγενεστέρων ῥημάτων τῶν, καὶ σχολαίαν τοῦτου παραδίδουσι τὴν νομὴν, καὶ τοὺς μετὰ τὴν ἐπερωτήσιν γνωμένους καρπούς ἀπαιτεῖν ἰσχυροῦ ἐκ στυπουλάτου κινούντα. βλεπε, πῶς εἶπον καρπῶν. ἄρα δὲ καὶ τὸν μετὰ τὴν ἐπερωτήσιν λαμβάνει τοκετὸν διὰ τῆς ἐκ στυπουλάτου· λέγει ὁ Παπιανός, ἀπὸ μὲν τοῦ, ὁμολογῶ δίδουσι τὸ πρᾶγμα, οὐ δύναται τὸν τοκετὸν ἀπαιτεῖν. ἀπὸ δὲ τοῦ, καὶ σχολαίαν τὴν τοῦτου παραδίδουσι νομὴν, λαμβάνει καὶ τὸν τοκετὸν. μάθε γὰρ, τὸ ὄνομα ῥήμα πῆ μὲν φάσκον σημαίνει, πῆ δὲ δεσποτείαν· τοῦτ' ἐστὶ διὰ τοῦ, ὁμολογῶ παραδίδουσι τὸ πρᾶγμα πῆ μὲν τὸ πρᾶγμα μόνον παραδίδουσι ὁ ἐπερωτηθεὶς ἀναγκάζεται τῷ ἐπερωτήσαντι, οὐ μὴν καὶ δεσπότην αὐτὸν πάντως ποιεῖν· πῆ δὲ καὶ δεσπότην αὐτὸν πρὸς ἀνάγκης ἔχει ποιεῖν. ὁ γοῦν ἀγοραστὴς νοβανδι ἀνιμο τὸν πρᾶγμα ἐπερωτῶν, καὶ εἰς τὴν ἐξ στυπουλάτου νοβαντεῶν τὴν ἐξ ἔμπτου, οὐκ ἀναγκάζει τὸν πρᾶγμα δεσπότην ποιεῖν αὐτὸν· ἐτέρω δὲ λόγῳ λοιπὸν ἐκδικουμένου τοῦ πρᾶγματος κατέχειται αὐτῷ περὶ ἐκδικήσεως. εἴτε οὖν, ὡς εἶπον, φάσκον σημαίνει τὸ ὁμολογῶ παραδίδουσι τὸ πρᾶγμα, εἴτε δεσποτείαν, οὐκ ἀνάγκη τὸν ἐπερωτηθέντα δίδουσι τῷ ἐπερωτήσαντι καὶ τὸν μετὰ τὴν ἐπερωτήσιν τεθέντα τοκετὸν. ἀλλὰ λοιπὸν ἐκ τῶν μεταγενεστέρων ῥημάτων. [Sch. h. III. 404. sq.]

Τοῦτο νόει, ὅταν ἐπὶ πράσεως γένηται ἢ ἐπερωτήσῃς. ὅτε δὲ ἐπερωτήσῃς μόνη ἐστὶ, τὰ ῥήματα ταῦτα δεσποτείαν δηλοῦσι. [Sch. h. III. 405.]

εἰ δὲ προσθήσω] Ζήτει βιβ. ιθ'. tit. η'. κερ. γ'. θεμ. β'. καὶ βιβ. μγ'. tit. α'. κερ. κη'. καὶ νβ'. θεμ. β'. [Sch. i. III. 405.]

Ὁ γὰρ σχολάζουσαν νομὴν ἐπερωτηθεὶς χρεωστῆ ἐνοχῆς πάσης ἐλευθερον παραδίδουσι τὸν ἀγρόν. ἐπεὶ γοῦν σχολαίαν ἐπερωτηθῆ³⁾ νομὴν, αὐτίκα ἅμα τῇ ἐπερωτήσει παύεται αὐτὸς νέμεσθαι, καὶ σχολάζει ἐπ' αὐτῷ ἢ νομῇ, καὶ ἐκτοτε τῷ ἐπερωτήσαντι⁴⁾ δοκεῖ νέμεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο χρεωστῆ τοὺς μετὰ τὴν ἐπερωτήσιν καρπούς, καὶ τοκετούς, καὶ γονάς. καὶ εἰ μὲν ἢ ἐπερωτηθεὶς ἐστὶν ἀκατος, ἀναγκάζεται ὁ ἐπερωτηθεὶς δεσπότην ποιεῖν τὸν ἐπερωτήσαντα, ὡς βιβ. μγ'. tit. α'. κερ. νβ'. θεμ. β'. ὁ φησὶν· Ἰάν τις ὁμολογήσῃ, καὶ τὰ λοιπὰ. εἰ δὲ τῆς πράσεως σύγκριται, οὐκ ἀναγκάζει τὸν ὁμολογῆσαντα ποιεῖν τὸν ἐπερωτήσαντα δεσπότην, καθὼς φησὶ τὸ προκείμενον νόμιμον. ἀνάγνωθι καὶ βιβ. ιθ'. tit. α'. κερ. κε'. θεμ. β'. ὁ φησὶν· Οὐκ ἀναγκάζεται ὁ πρᾶγμα ποιεῖν τοῦ ἀγοραστοῦ, ὡς περὶ ὁ ἐπερωτηθεὶς ἀναγκάζεται. καὶ μὴ σοι ἐναντιωθῆ⁵⁾· ἐκείσε γὰρ φησὶν ὁ νομοθέτης τὸν ἀγοραστὴν μὴ κινεῖν τὴν περὶ ἐπερωτήσεως περὶ τῶν καρπῶν, διότι ἐκείσε οὐ πρόσκεινται τὰ τῆς σχολαίας νομῆς ῥήματα, ἃ δύναμιν κέκτηνται τοὺς μετὰ τὴν ἐπερωτήσιν ἀπαιτεῖν καρπούς καὶ τοκετούς. Ζήτει καὶ βιβ. β'. tit. β'. κερ. ογ'. καὶ τὸ ἐκείσε ἡμέτερον σχολίων. ἀνάγνωθι καὶ βιβ. κ'. tit. γ'. κερ. α'. ὅλον. [Sch. i. III. 405.]

Aliarum autem rerum nomine actio ex testamento, et reliquae strictae usuras non exigunt, sed fructus, ut cap. 39. them. 2. tit. 1. lib. 44. et ibi Anonymi adnotatione.

15) nisi ita relicta sint] Tunc enim usurae petuntur, quia iam pecuniam possidet. Lege quintam adnotationem.

16) aut alimenta] Fortasse enim qui alimenta accepturus erat, neque accepit, necessitate coactus pecuniam sub usuris mutuum sumisit, et vacuum ei praestat.

IV. Idem. Si stipulatus sim¹⁾, rem mihi dari, L. 4. pr. eam tantum consequar. Si vero adiecero²⁾, vacuum- D. XXII. 1. que possessionem tradi, etiam fructus postea perceptos et partus consequar³⁾. Haec autem verba interdum quidem dominii translationem significant⁴⁾, interdum autem nudam traditionem⁵⁾. Venditor enim, qui ita promisit novandi animo, nudam traditionem promittit: nam verisimile non est, plus eum promississe⁶⁾, quam iudicio emti praestare deberet re evicta.

1) si stipulatus sim] Ita quis ab aliquo stipulatus est: Promittis mihi rem dari vacuumque possessionem? Papianus ait, eum, qui ita stipulatus sit, ex posterioribus verbis, *vacuumque possessionem tradi*, etiam fructus post stipulationem perceptos actione incerti ex stipulatu consecuturum. Observa, me dixisse fructus. Num ergo per actionem ex stipulatu partum quoque post stipulationem editum consequatur? Papianus ait, ex his verbis, *promitto rem dari*, partum peti non posse. Ex his autem verbis, *vacuumque eius possessionem tradi*, partum quoque consequatur. Scias enim, verbum *dare* alias factum significare, alias dominii translationem: id est, verbis illis, *promitto rem tradi*, alias quidem promissor rem tantum tradere compellitur stipulatori, nec vero omnino dominum eum efficere: alias autem necesse habet, eum dominum facere. Emto igitur, qui novandi animo a venditore ita stipulatur, et actionem ex emto in actionem ex stipulatu transfert, venditorem compellere non potest, ut ipsum dominum faciat: quamquam si res evicta sit, teneatur ei evictionis nomine. Sive igitur, ut dixi, verba illa, *promitto me rem dare*, factum significant, sive dominii translationem, promissor necesse non habet, partum post stipulationem editum stipulatori dare. Utique autem ex posterioribus verbis compellitur.

Hoc intellige, si ex causa emtionis stipulatio facta sit. Cum autem stipulatio sola est, haec verba dominium significant.

2) si vero adiecero] Quaere lib. 19. tit. 8. cap. 3. them. 2. et lib. 43. tit. 1. cap. 28. et 52. them. 2.

Nam qui vacuum possessionem promisit, fundum omni obligatione liberum tradere debet. Quoniam igitur vacuum possessionem promisit, simulac stipulatio interposita est, ipse possidere desiit, et possessio quoque ipsi vacat, et exinde stipulatori possidere videtur: ideoque post stipulationem fructus, partus et foetus praestat. Et si quidem stipulatio mera sit, promissor stipulatorem dominum facere compellitur, ut lib. 43. tit. 1. cap. 52. them. 2. quo dicitur: Si quis promiserit, et quae sequuntur. Si vero mixta sit venditioni, non cogit promissorem, ut dominum stipulatorem faciat, ut ait lex proposita. Lege et lib. 19. tit. 1. cap. 25. them. 2. quo dicitur: Qui vendidit, necesse non habet rem emtoris facere, ut cogitur, qui stipulanti spondit. Nec tibi obstare videtur: ibi enim Iureconsultus ait, emtorem non agere ex stipulatu fructuum nomine, quoniam ibi non adduntur illa verba, *vacuumque possessionem tradi*, quae hanc vim habent, ut fructus et partus peti possint. Quaere et lib. 2. tit. 2. cap. 73. et ibi scholium nostrum. Lege et lib. 20. tit. 3. cap. 1. totum.

g) Haec ultima scholii verba, καὶ σχολαίαν αὐτῷ παραδίδωσιν huc non videntur pertinere, sed ad sequens caput.

r) Fabr. in marg. supplet καὶ σχολαίαν. s) Fabr. ἐπερωτήσῃς.

ss) Fabr. ἐπερωτηθέντι.

Εἰς τὸ αὐτό. Τοῦτο γὰρ δοκεῖ δηλοῦν τὸ σχολαίαν νομίην, τοῦτ' ἔστι σχολάζουσαν ἀπὸ πάσης ἐνοχῆς καὶ ἐξουσίας ἀπὸ τῆς καὶ ἄφ' ἑτέρας. τοίνυν ἐπει¹⁾ σοι ἐσχολάουσαν ἢ νομίην, κἂν ἐν νομίῃ ἦς, ἀλλ' οὖν ἐμοὶ δοκεῖς νέμεσθαι, καὶ ἐμοὶ εἶναι οἱ καρποὶ. περὶ σχολαίας νομίης ζῆτει βιβ. ζ'. tit. β'. κεφ. λβ'. θεμ. παρατελεντ. καὶ τὰς ἐκεῖ παραπομπάς. [Sch. I. III. 406.]

λαμβάνω καὶ τοῖς — καρποῦς] Διὰ τοῦ ἰγκέρτι. ζῆτει βιβ. μδ'. tit. κα'. κεφ. α'. θεμ. ζ'. ὅτι ἡ ἐπερώτησις ἀπαιτεῖ καὶ τόκους. ζῆτει βιβ. ιθ'. tit. η'. κεφ. γ'. θεμ. β'. καὶ μὴ σοι ἐναντιωθῆ, ἀλλ' ἀνάγνωθι τὴν ἐν αὐτῷ παραγραφὴν. ἐκεῖσε γὰρ ἡ ἐπερώτησις οὐκ ἔχει προκειμένην τὴν σχολαίαν νομίην. ζῆτει καὶ βιβ. ιθ'. tit. α'. κεφ. κε'. καὶ tit. η'. κεφ. γ'. θεμ. β'. καὶ κεφ. ια'. [Sch. k. III. 406.]

Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Ἐν τῷ γ'. διγ. θεμ. β'. τοῦ α'. tit. τοῦ ιθ'. βιβ. ἦτοι ἐν τῷ β'. θεμ. τοῦ γ'. κεφ. τοῦ κ'. tit. τοῦ ιθ'. βιβ. εἶπε, μὴ ἀρμόζειν τὴν ἐξ σιτουλάτου εἰς ἀπαιτήτων τῶν καρπῶν. ὡπερ δὲ νοεῖν περὶ τοῦ κέρτι κωνδικτίου τοῦ ἀπὸ τῆς ἐξ σιτουλάτου. ἐνταῦθα δὲ τὸν ἰγκερτον δέδωκε, καὶ ἔστιν αὕτη ἡ διαφορὰ. [Sch. k. III. 406.]

Καλῶς, ὃ Ἐναντιοφανές, φησὶν ὁ νομοθέτης, τὸν ἀγοραστήν μὴ κινεῖν τὴν περὶ ἀπαιτήσεως καρπῶν, διότι ἐκεῖσε οὗς προσκεινται τὰ τῆς σχολαίας νομίης ἔρηματα, ἃ δύνανται τοῖς μετὰ τὴν ἐπερώτησιν ἀπαιτεῖν καρποὺς καὶ τοκετοῦς. [Sch. k. III. 406.]

ποτὲ μὲν ἀπαιτοῦσι δεσποτείαν] Τοῦ Νικαέως. Ἐρωτήσιν ἂν τις ἡμᾶς εἰπὼν· πῶς ἐν βιβ. ιθ'. tit. α'. κεφ. κε'. καὶ tit. κ'. τοῦ αὐτοῦ βιβ. κεφ. γ'. καὶ ἐν τῷ παρόντι δ. κεφ. τοῦ γ'. tit. τοῦ γγ'. βιβ. καὶ πολλαχοῦ φησὶν ὁ νομοθέτης, τὸν ἐπὶ παραδόσει σχολαίας νομίης ἐνεχόμενον, κἂν καὶ ἐπερώτησις ἐπὶ τῇ παραδόσει προσβῆ, μὴ ἀναγκάζεσθαι δεσπότην ποιεῖν τὸν ἐνάγοντα; ἀλλ' εἰ μὲν αὐτὸς ὁ φεύγων δεσπότης ἐστὶ, δεσπότης ἄρα καὶ¹⁾ διώκων τῇ παραδόσει γενήσεται. εἰ δὲ καλῆ πίστει μόνον ὁ νομῆς, ἀστυαίστησον καὶ σχολάζουσαν τὴν τοιαύτην αὐτῷ παραδοῦσαν νομίην ἀναγκασθήσεται; ἐν δὲ τῷ γγ'. βιβ. tit. α'. κεφ. ιβ'. θεμ. β'. φησὶ ἠρηκὸς οὕτως· Ἐάν τις ὁμολογήσῃ παραδοῦσαν σχολάζουσαν νομίην, οὐ ψιλὴν παραδοῦσαν, ἀλλὰ δεσποτείαν ὁμολογῆ. ἀλλ' ἀκουσεται ἴσως τοῦ ζητουμένου σαφῆ. οἶδας, ὡς ἡ ἐξ σιτουλάτου στράτια οὖσα, τῇ καταβολῇ τοῦ, ἐφ' οὗ προσβῆ ἡ ἐπερώτησις, πράγματος οὐδεννῆται. εἰ γοῦν τις ἐπερωτηθεῖσιν παρ' ἑμοῦ σχολάζουσαν νομίην τοῦ ἀγροῦ τοῦ Γαργιλλιανοῦ παραδοῦναι μοι, κακεῖνος σχολάζοντα τὸν ἀγρὸν ἀλλοτρίον ὄντα εἰρῶν παραδοῦναι μοι, καὶ τὴν ἐνοχὴν παρ' ἐαυτοῦ ἐκτεροῦσθαι²⁾, τὴς ὠφελείας μοι γενήσεται ἐκ τῆς τοῦ ἀλλοτρίου πράγματος παραδόσεως, τῆς στράκτης ἐξ σιτουλάτου τῇ καταβολῇ τοῦ πράγματος λυθείσης καὶ τῇ ψιλῇ παραδόσει. οὐδέμια γὰρ προσβῆται νομικῇ ἐπαρῆξει τῷ δεσπότη τὸ ἴδιον ἐκδικασθῆναι. διὰ τοῦτο καὶ δεσποτείας μεταφορῶν ἢ τοιαύτην ἐπερώτησις κεινται. ἐπὶ δὲ τῆς πρώσεως ἄλλο τί ἐστίν. ἐπεὶ γὰρ ὁ ἀγοραστής ἐκκηθέντος τοῦ πράγματος ἔχει τὴν ἐκ τοῦ συναλλαγματος ἀγωγὴν περιποιούσαν αὐτῷ τὸ ἀζήμιον, ἐπερωτήσεως δὲ καὶ τὴν ἐπερωτήσιν ἐαυτῷ προσεπόρισε, δύνανται διὰ τῆς ἐξ ἔμπτου τὸ ἀφρόντιστον αὐτῷ παρατίθεσθαι, ὡς τῆς ἐξ σιτουλάτου λυθείσης τῇ παραδόσει ἢ τῇ καταβολῇ. καὶ διὰ τοῦτο ὁ νομοθέτης καὶ περιεργότερον ἀλλ' ἀπλουστερον τὴν τῆς σχολαίας νομίης παραδόσιν ἐφρημίησε. σκόπησον δὲ, ὡς εἰ καὶ ψιλῇ παραδόσει λυθῆ, ἢ ἐπερωτήσεως, ἀλλὰ περιεστὶ τῷ ἀγοραστῇ ἀρρηκτοτέρα βουθέτω, ὡς ἡ τοῦ συναλλαγματος καλῆ πίστει ὄντος ἀγωγή ἢ ἐξ ἔμπτου. ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπὶ τῇ πρώσει κατὰ μετῴθειον προβαίνουσα ἐπερώτησις οὐ κατὰ τὴν ἴδιαν φύσιν γυμνάζεται, ἀλλὰ τὴν τῆς ἐξ ἔμπτου δύνανται ὑποδέσθαι, καὶ ταῦτα ἀπαιτεῖν δύνανται, ὅσα καὶ ἡ ἐξ ἔμπτου δύνανται ἴσως ἢ ἐξ ἔμπτου οὐ παραδοῦσαν μόνην καὶ ψιλῆν, ἀλλὰ καὶ σχολαίαν καὶ ἀστυαίστησον τοῦ πράγματος ἀπαιτεῖ. πῶς οὖν ἢ ἀντ' αὐτῆς κινουμένη ἐξ σιτουλάτου καὶ δεσποτείας μεταφορῶν ἀπαιτήσεται; [Sch. I. III. 406. sq.]

ποτὲ δὲ ψιλὴν παραδοῦσιν] Μὴ ἐναντιωθῆ σοι τὸ β'. θεμ. τοῦ γ'. κεφ. τοῦ η'. tit. τοῦ ιθ'. βιβ. ἐκεῖσε γὰρ οὐτε γέρονε κατὰ νομοτάτονα ἢ ἐπερωτήσεως, ὡστε φθασιῖναι τὴν ἐξ ἔμπτου, καὶ διὰ τοῦτο κινεῖται ἐπὶ ἀπαιτήσεως τῶν καρπῶν ἢ ἐξ ἔμπτου τῶν βόνων φάδε ἀγωγῶν οὖσα, καὶ μὴ ἀνεχομένη, εἰς τὸν ἐναντὶς τόπον τὴν στράκτην ἐπερωτήσιν ὑπεξελεθῆναι.

Ad idem. Hoc enim significare videntur verba illa, *vacuam possessionem*, id est, vacuum ab omni obligatione et iure tam tuo, quam alieno. Itaque quoniam possessio tibi vacavit, licet in possessione sis, tamen mihi possidere videris, et fructus mei sunt. De vacua possessione quaere lib. 7. tit. 2. cap. 32. them. penult. et ibi transmissiones.

3) etiam fructus postea perceptos — consequar] Conditione incerti ex stipulato. Quare lib. 44. tit. 21. cap. 1. them. 6. quando actione ex stipulato et usurae petantur. Quare lib. 19. tit. 8. cap. 3. them. 2. nec putes esse contrarium, sed lege ibi adnotationem. Ibi enim stipulatione comprehensum non est, vacuum tradi possessionem. Quare et lib. 19. tit. 1. cap. 25. et tit. 8. cap. 3. them. 2. et cap. 11.

Enantiophanis. In dig. 3. them. 2. tit. 1. lib. 19. seu them. 2. cap. 3. tit. 20. lib. 19. dixit, actionem ex stipulato non competere ad petendos fructus. Quod intelligendum est de conditione certi ex stipulato. Hoc autem loco conditionem incerti ex stipulato dedit, et haec differentia est.

Recte, o Enantiophanes, ait Iureconsultus, emptorem fructus petere non posse, quoniam ibi verba vacuae possessionis addita non sunt, quae si adiecta essent, post stipulationem fructus et partus peti possent.

4) interdum — dominii translationem] Nicaei. Quaesiverit forte quis nos: Quomodo in lib. 19. tit. 1. cap. 25. et tit. 20. eiusdem libri, cap. 3. et in hoc cap. 4. tit. 3. lib. 23. et passim dicit Iureconsultus, eum, qui ad vacuum possessionem tradendam obligatus est, licet traditionis nomine stipulatio interposita sit, non compelli actorem dominum facere? Sed si quidem reus dominus sit, actor etiam dominus traditione efficietur: sin autem bonae fidei tantum possessor sit, vacuum et cuius controversiam nullus faciat, possessionem ei tradere compelletur? In libro autem 43. tit. 1. cap. 12. them. 2. nominatim dicitur: Si quis vacuum possessionem tradi promiserit, non nudam traditionem, sed dominium promittit. Verum huiusmodi questionis solutionem evidentem audiet. Didicisti, actionem ex stipulato, cum stricta sit, solutione rei, quae in stipulationem deducta est, extingui. Si quis igitur stipulanti mihi vacuum possessionem agri Gargilliani tradere promiserit, isque fundum alienum, quem vacantem invenit, mihi tradiderit, et obligatione se liberabit, et utilitas quaedam mihi accedet ex rei alienae solutione, cum stricta ex stipulato actio rei praestatione sublata sit, et nuda traditione. Nullo enim iuris auxilio domino rem suam vindicanti subvenitur. Et ideo stipulatio eiusmodi et dominii translationem continet. In venditione autem aliud est. Quoniam enim emptor re evicta actionem habet ex contractu, qua indemnitate consequitur, et praeterea interposita stipulatione actionem ex stipulato sibi quaesivit, potest actione ex emto quod neglexit, allegare, quod actio ex stipulato traditione aut solutione soluta sit. Et ideo Iureconsultus evidentius et simplicius vacuae possessionis traditionem exposuit. Observa autem, licet stipulatio nuda traditione soluta sit, tamen firmius auxilium emptori superesse, veluti actionem ex emto, cum sit bonae fidei contractus. Sed et stipulatio novandi animo interposita ex causa emtionis, non secundum naturam suam exercetur, sed vim actionis ex emto assumit, et per eam peti possunt, quaecumque per actionem ex emto petuntur: id est, per actionem ex emto non traditio sola et nuda petitur, sed vacua possessio, cuiusque controversiam nemo faciat. Quomodo igitur per actionem ex stipulato, quae vice eius intenditur, dominii quoque translationem petemus?

5) interdum autem nudam traditionem] Non obstat them. 2. cap. 3. tit. 8. lib. 19. Ibi enim stipulatio novandi animo facta non est, ut perimeretur actio ex emto: ideoque actio ex emto, cum bonae fidei sit, intenditur fructuum nomine, nec patitur, ut stipulatio, quae stricti iuris est, in locum eius succedat. In

1) Pone ἐπει τοίνυν. tt) Adde ὁ. u) Fabr. in marg. addit καὶ.

ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος νοβατευθεῖσα ἢ ἐξ ἔμπτο δέδωκε τὴν ἐξ σπιπουλάτου, ἔχουσαν σχολαίας νομῆς μνημν, καὶ διὰ τοῦτο τῆν τῶν κερπῶν ἀπαιτήσιν. [Sch. m. III. 407.]

Ζήτει βιβ. ιθ'. tit. η'. κεφ. γ'. θεμ. β. καὶ μή σοι ἐναντιωθῆ. ἀνάγνωθι δὲ τὴν ἐν αὐτῷ κειμένην παραγραφήν· ἐκέισε γὰρ ἡ ἐπερωτήσις οὐκ ἔχει σχολαίας νομῆς μνημν. [Sch. m. III. 407.]

πλέον αὐτὸν ὁμολογήσαι] Καὶ εἰ μὲν ἡ ἐπερωτήσις ἐστὶν ἄκρατος, ἀναγκάζεται ὁ ἐπερωτηθεὶς δεσπότην ποιῆν τὸν ἐπερωτήσαντα, ὡς βιβ. μγ'. tit. α'. κεφ. νβ'. θεμα β'. ὁ φησὶν· Ἰὰν τις ὁμολογήσῃ δίδουαι, καὶ τὰ λοιπά. εἰ δὲ τῇ πράξει συγκρίται, οὐκ ἀναγκάζει τὸν ὁμολογήσαντα, τὸν ἐπερωτήσαντα δεσπότην ποιῆν, καθὰ φησὶ τὸ προκειμένον νόμιμον. Ζήτει βιβ. β'. tit. β'. κεφ. ογ'. καὶ τὸ ἐκέισε σχολίον τοῦ αὐθέντου μὴ ἀναγκάσειν ὄν. ἀνάγνωθι καὶ βιβ. ιθ'. tit. α'. κεφ. κβ'. θεμ. β'. ὁ φησὶν· Οὐκ ἀναγκάζεται ὁ πρῶτης δεσπότην ποιῆν τὸν ἀγοραστήν, ὡς περὶ ὁ ἐπερωτηθεὶς ἀναγκάζεται. [Sch. n. III. 408.]

Μετέθηκε γὰρ τὴν ἐξ ἔμπτο εἰς τὴν ἐξ σπιπουλάτου διὰ τοῦ ἐπερωτηθῆναι. καὶ κἂν μετετέθη, ἀλλ' ἡ ἐξ ἔμπτο τὰ πολλὰ ἔχει ἐν αὐτῷ ἰδιώματι^{uu)}. [Sch. n. III. 408.]

Ὁμοιον βιβ. ιθ'. tit. α'. διγ. γ'. ἦγον βιβ. ιθ'. tit. η'. οὐ χρεώσται δὲ δεσπότην ποιῆσαι τὸν ἀγοραστήν, ὡς διγ. ια'. τοῦ αὐτοῦ βιβ. καὶ tit. δ. διγ. α'. [Sch. n. III. 408.]

Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Σημείωσαι, ὅτι ἡ νοβατευομένη ἀγωγή τὴν οἰκίαν φύσιν δίδωσιν τῇ νοβατευομένῃ, ὅμοιον βιβ. λα'. διγ. ος'. θεμ. δ'. ἦτοι βιβ. μδ'. tit. β'. ἀνάγνωθι Ἐναντιοφανῆ βιβ. μς'. tit. β'. διγ. κθ'. Παύλου, ἦτοι βιβ. κς'. tit. δ. κεφ. κς'. ἐν τῷ νβ'. διγ. τοῦ α'. tit. τοῦ με. βιβ. λέγει, τὸν ὁμολογούντα σχολαίας νομῆν, καὶ δεσποτεῖαν χρεώσταιν. ἀνάγνωθι καὶ βιβ. ιη'. tit. α'. διγ. κε'. ἦτοι βιβ. ιθ'. tit. α'. τοῦτο ἐπὶ πράξεως. ὁ γὰρ πρῶτης οὐκ ἀναγκάζεται δεσπότην ποιῆν τὸν ἀγοραστήν· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ τὸ ἐνέχεσθαι τῇ δούλῳ· ἐπὶ τῆς ἐπερωτήσεως ἄλλη τις ἀγωγή οὐκ ἔστι· ἐπὶ τῆς πράξεως ἢ ἐξ ἔμπτο ἢ δούλι· καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκάζεται ὁ ἐπερωτηθεὶς ποιῆν δεσπότην τὸν ἐπερωτήσαντα τοῦ ἐπερωτηθέντος πράγματος. [Sch. n. III. 408.]

Ἐὰν κατὰ ἀνακαινισμόν τοῦ χρέους ἐπερωτηθῆ ἡ πρῶτης, οὐ καταφέρεται εἰς τὴν ἐπερωτήσιν ὁ μετὰ τὴν πρῶσιν πρὸ τῆς ἐπερωτήσεως τοκετός, οὔτε τὰ διὰ τοῦ δούλου τῷ πρῶτῃ προσπορισθέντα, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐξ ἔμπτο ἀπαιτεῖται. ὅσα γὰρ εἰς τὴν μετάφθειν οὐ μετέχεται, διὰ τῆς ἀρχαίας ἀγωγῆς ἀπαιτεῖται.

ε' άν] Ἠγόρασε τις θεράπαιναν, καὶ αὕτη μετὰ τὸ σύμφρονον τέτοκεν, ἢ καὶ προσεπόρισε τὴν πρῶτην δεσπότην πρὸ τῆς τραδιτίονος εἰς τυγχάνοντι. μετὰ τὸν τοκετὸν ἢ μετὰ τὸν προσπορισμὸν ἦκεν ὁ ἀγοραστής καὶ ἐνοβάτευσεν εἰς τὴν ἐξ σπιπουλάτου τὴν ἐξ ἔμπτο, μὴ προσθεῖς τὸ, καὶ σχολαίας τοῦτου παραδίδουαι τὴν νομῆν. τὸ ζητούμενον, πῶς ἀπαιτεῖται ὁ τοκετός ἢ τὸ προσπορισθῆν τῷ ἀγοραστῇ. ἀρα διὰ τῆς ἐξ σπιπουλάτου; λέγει ὁ Παπιδανός, οὐδαμῶς. πρὸ γὰρ τῆς ἐπερωτήσεως τέτοκεν ἢ προσεπόρισε. εἶπομεν δὲ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ προλαβόντι θέματι, ὅτι ἐπὶ τῷ μετὰ τὴν ἐπερωτήσιν τοκετῷ ἢ ἐπὶ τοῖς κερπῶσι οὐ κινεῖται ἐξ σπιπουλάτου ἐκ τοῦ ὁμολογῶ παραδιδόναι τὸ πρῶγμα. τί οὖν; διὰ τῆς ἐξ ἔμπτο λέγει τὸν τοκετὸν ἢ τὸ προσπορισθῆν ἀπαιτεῖσθαι. ἀλλ' ἀνήρηται ἢ ἐξ ἔμπτο διὰ τῆς νοβατίονος. τί οὖν; ἵνα μὴ^{v)} κερδῶναι τὸ πρῶγμα, λέγει κανόνα τοιοῦτον, ὃν καὶ σημείωσαι, ὅτι ἐκεῖνα ἢ νοβατίον ἀνακεῖ, ἅτινα ἐνοβάτευσεν. ἐνταῦθα οὖν ἐπειδὴ ὁ τοκετός ἢ τὸ προσπορισθῆν οὐ μετενέχθη εἰς τὴν ἐξ σπιπουλάτου, μένει διὰ τῆς ἐξ ἔμπτο ἀπαιτούμενα. τοῦτον δὲ τὸν κανόνα μὴ ἀραγαθῆ, μηδὲ ἀσύλευτον, μηδὲ γενικὸν εἶναι νομίσθη. εἴν γὰρ πούπιλλος νοβατεύσῃ τὸ ἔτερον χρέος εἰς ἑαυτὸν, κινεῖται ἢ ἐπερωτήσιν, καὶ αὐτὸς οὐ κατέχεται, ὡς ἔργως ἐν τῇ γ'. τῶν ἰστυ. tit. κθ'. [Sch. nn. III. 408. sq.]

Ὀμῶν, ὅτι κἂν ἐν τῇ ἐπερωτήσει προσετέθη σχολαία νομῆ, οὐδὲ οὔτως κατασχεθῆσονται οἱ πρὸ τῆς ἐπερωτήσεως τοκετός. ἐκεῖνα γὰρ ἀπαιτεῖ ἢ τοιαύτη ἐπερωτήσις τὰ μετ' αὐτῆν γινόμενα· ἔκτοτε γὰρ ἀρχεται σχολάζειν τὸ πρῶγμα ἀπὸ πάσης νομῆς, καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ ἐπερωτηθέντος. [Sch. nn. III. 409.]

proposito autem actio ex emto novata dedit actionem ex stipulatu, vacuae possessionis mentionem habentem, ac per hoc fructuum petitionem.

Quaere lib. 19. tit. 8. cap. 3. them. 2. nec tibi obstat. Lege autem ibi positam adnotationem: ibi enim stipulatio mentionem non habet vacuae possessionis.

6) plus eum promississe] Et si quidem stipulatio mera sit, promissor dominum facere cogitur stipulatorem, ut lib. 43. tit. 1. cap. 52. them. 2. quo dicitur: Si quis dare promiserit, et quae sequuntur. Sin autem stipulatio venditioni mixta sit, promissor non cogitur dominum facere stipulatorem, ut ait ius hoc propositum. Quaere lib. 2. tit. 2. cap. 73. et ibi scholium domini mei necessarium. Lege et lib. 19. tit. 1. cap. 22. them. 2. quo dicitur: Venditor necesse non habet, emtorem dominum facere, ut cogitur, qui stipulanti promisit.

Actionem enim ex emto in actionem ex stipulatu transtulit per stipulationem, et quamvis translata sit, tamen ex emto actio pleraque habet in se propria.

Simile lib. 19. tit. 1. dig. 3. seu lib. 19. tit. 8. Non debet autem emtorem facere dominum, ut dig. 11. eiusdem libri, et tit. 4. dig. 1.

Enantiophanis. Nota, actionem, quae novata est, naturam suam praestare ei, quae novavit. Simile lib. 31. dig. 76. them. 4. seu lib. 44. tit. 2. Lege Enantiophanem lib. 46. tit. 2. dig. 29. Pauli, seu lib. 26. tit. 4. cap. 26. In dig. 52. tit. 1. lib. 45. dicitur, eum, qui vacuum possessionem promisit, dominium etiam debere. Lege et lib. 18. tit. 1. dig. 25. seu lib. 19. tit. 1. Hoc in venditione. Venditor enim non cogitur emtorem facere dominum: sufficit enim, eum teneri in duplum. In stipulatione alia actio non est: in venditione actio ex emto, vel dupli: et ideo promissor stipulatorem rei in stipulationem deductae dominum facere cogitur.

Si venditor⁷⁾ novandi debiti causa⁸⁾ promiserit, in stipulationem non transfertur post contractam emtionem ante interpositam stipulationem⁹⁾ partus editus, nec quae per servum venditori quaesita sunt, sed iudicio emti petuntur. Quaecumque enim¹⁰⁾ in novationem¹¹⁾ non transferuntur¹²⁾, pristina actione petuntur.

7) si venditor] Quidam emit ancillam, quae post conventionem peperit, aut etiam aliquid quaesivit venditori, qui ante traditionem adhuc erat dominus. Post partum editum aut acquisitionem emtor novavit actionem ex emto in actionem ex stipulatu, neque adiecit, vacuumque possessionem tradi. Quaeritur, quemadmodum emtor partum vel quod acquisitum est, petat. An per actionem ex stipulatu? Negat Papianus. Nam ante stipulationem peperit, aut acquisivit. Iam enim in superiore themate diximus, ex stipulatione rem tradi, non agi ex stipulatu partus aut fructuum nomine. Quid ergo? Actione emti ait partum vel quod quaesitum est, peti. Atqui ex emto actio per novationem sublata est. Quid igitur? Ne venditor rem lucretur, regulam affert, quam et nota, novationem ea perimere, quae novavit. Hoc loco igitur quia partus aut quod acquisitum est, in actionem ex stipulatu translatum non est, peti potest actione ex emto. Hanc autem regulam nec stabilem, nec generalem esse existimes. Nam si pupillus alterius debitum in se novaverit, et illum liberat, et ipse non tenetur, ut didicisti Institut. lib. 3. tit. 29.

Ego puto, quamvis stipulationi vacua possessio adiecta sit, nihilo magis fructus eum consecuturum ante stipulationem perceptos. Eiusmodi enim stipulatione petuntur, quae post eam obveniunt: nam ab eo tempore res ab omni possessione, et ipsius promissoris vacua esse incipit.

uu) Lege ἐν αὐτῇ ἰδιώματι. v) Fabr. in marg. addit ὁ πρῶτης.

Κυρίλλου. Ὁ ἐπερωτῶν πρῶγμα εἴτε δεσποτεῖαν ἐπερωτῶν, εἴτε μετὰθεσιν νομῆς ὡς νοβατεῶν τὴν ἐξ ἔμπτο, τοὺς καρποὺς ἢ τὸν τοκετὸν ἀπαιτεῖ, ἐν καὶ σχολαίαν νομὴν ἐπερωτῶν. τὸν δὲ πρὸ τῆς ἐπερωτήσεως μετὰ τὴν πρῶσιν τοκετὸν ἀπαιτεῖ διὰ τῆς ἐξ ἔμπτο. [Sch. nn. III. 409.]

Εἰς τὸ αὐτό. Ἔστι δὲ οὕτως συντομώτερον εἰπεῖν. ἡγόρασα θεράπειαν· αὕτη μετὰ τὸ συμφῶνον τέτοκεν, ἢ προσεπόρισέ τι τῷ πρώτῳ δεσπότη πρὸ τραδιτίου. μετὰ τὸν τοκετὸν ἢ τὸν προσπορισμὸν μετέθηκα τὴν ἐξ ἔμπτο εἰς ἐπερωτήσιν. ἐπεὶ οὖν ὁ τοκετὸς ἢ ὁ προσπορισμὸς οὐ μετέθη εἰς τὴν ἐπερωτήσιν, μένει διὰ τῆς ἔμπτο ἀπαιτούμενος, ἵνα μὴ κερδοῖ ὁ πρῶτος, ζῆτει βιβ. κς. τιτ. δ. κεφ. λε. καὶ λς. ἄλλο ἐστὶ ἢ μεταθεσιν τοῦ χρέους παρὰ τὸν ἀνακαινισμόν. μετὰθεσιν γὰρ ἐστίν, ἥνκα ὁ χρεώστης δώσει πρόσωπον ἕτερον εἰς τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπαιτηθῆναι. [Sch. nn. III. 409.]

κατὰ ἀνακαινισμόν] Ἀνακαινίζεται χρέος ἢ κατὰ νοβατίονα, ἢ κατὰ δελεγατίονα. [Sch. o. III. 409.]

πρὸ τῆς ἐπερωτήσεως] Ὁ πρὸ τῆς τραδιτίου στρόκτη γὰρ οὐσα οὐ δύναται καρπὸν ἀπαιτεῖν πρὸ^{vv)} προκατάξεως. [Sch. p. III. 409.]

ὅσα γὰρ] Τὸ ὅσα μὴ ἀδιαστίκτως ἐκλύσης εἰς τόκον, καὶ εἰς ὑπόθηκην, καὶ ἐνέχουρον. ταῦτα γὰρ εἰ μὴ ἤτῳσιν τῇ πρωτοτύπῳ ἀγωγῇ νοβατεῦσθαι, φθείρονται, καὶ οὐκ ἀπαιτοῦνται ἔκτοτε, οὔτε διὰ τῆς προσφάτου καὶ νέας ἀγωγῆς, οὔτε διὰ τῆς πρωτοτύπου. καὶ ζῆτει βιβ. κς. τιτ. δ. κεφ. ις. μὴ οὖν ἀδιαστίκτως ἐκλύσης τὸ ὅσα, ἀλλ' εἴπε' ὅσα γὰρ ἐκ τοῦ πρῶματος καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένων, οἷον καρπῶν καὶ τοκετῶν καὶ τῶν τοιούτων. [Sch. q. III. 409. sq.]

εἰς τὴν μετὰθεσιν] Ἐμαθες γὰρ ἐν τῷ προλαβόντι θέματι, οὐ οὐκινῶμαι ἐξ στυπουλάτου ἐπὶ τῷ πρὸ τῆς ἐπερωτήσεως τοκετῷ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ^{w)} μετὰ τὴν ἐπερωτήσιν, κἂν προσετέθη, καὶ σχολαίαν νομὴν. [Sch. s. III. 410.]

οὐ μετέρχεται] Ζῆτει βιβ. κς. τιτ. δ. κεφ. ιη. καὶ λς. καὶ μὴ σοι ἐναντιωθῆ. ἐκέισε μὲν γὰρ στρόκτης οὕσης τῆς ἀγωγῆς, καὶ οὐ πολλακίς, ἀλλ' ἀπαξ πεφυκυίας κατὰγεσθῆαι εἰς δικαστήριον, καὶ βεβαιωμένης καὶ ἐστενωμένης οὕσης, ἀπαξ φθαρείσης διὰ τῆς μεταθέσεως, οὐκ ἔτι σώζεται ἢ ἀγωγή ἢ ἐπὶ τοῖς σὺν αὐτῇ^{wv)}, ἡγουν τόκοις καὶ καρποῖς, ἢ ἕτερον τινὲ διαφέρουσι. ἐνταῦθα δὲ πρῶσις ἐστὶ διπλευρὸς καὶ πλατυτέρα, πεφυκυῖα κινεῖσθαι ἰδιαζόντως ἐπὶ τῷ πρῶματι καὶ ἐπὶ τοῖς καρποῖς, ὡς αὐτοῦς^{x)} καὶ ἐπὶ παντὶ διαφέροντι, καὶ κἂν διὰ μεταθεσιν, ὅσον ἐπὶ τῷ πρῶματι ἀναρροθῆ, μνήμης μὴ γενομένης καρπῶν, ἢ διαφέροντος, πάλιν ἐπ' αὐτοῖς ἢ περὶ πρῶσεως σώζεται. μὴ γοῦν προσοχῆς^{xx)} ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου κειμέναις λύσειν. εἰ δ' ἀντιθῆσθε τις καὶ μὴ ἐν βιβ. κς. τιτ. δ. κεφ. η. φησί, τὴν περὶ προικὸς ἐξ στυπουλάτου καταχθεῖσαν εἰς νοβατίονα ἀπόλλειν τὰ οἰκίῳ προνόμια, καὶ ταῦτα καλῇ πίστει οὐσαν. εἴπε πρὸς αὐτὴν, οὐ ταῦτα διγαστά εἶσι· τὸ δὲ εἶναι τὴν περὶ προικὸς ἐξ στυπουλάτου καλῇ πίστει, ἀπὸ διατάξεως εἰσηχθῆ. καὶ ζῆτει βιβ. κς. τιτ. α. κεφ. ρκβ. θεμ. γ. ζῆτει βιβ. μδ. τιτ. β. κεφ. ος. θεμ. γ. ζῆτει βιβ. μγ. τιτ. α. κεφ. κη. θεμ. τελευταίων. ζῆτει βιβ. μβ. τίτλου α. κεφ. νβ. [Sch. s. III. 410.]

Σημειῶσαι, ὅτι μεταθέσεως γενομένης, ὅσα εἰς αὐτὴν οὐ μετέρχεται, διὰ τῆς πρωτοτύπου ἀπαιτεῖται. πλὴν μὴ ἀδιαστίκτως τοῦτο νόησον, ἀλλ' ἀνάγνωθι τὸ ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβ. διγ. [Sch. s. III. 410.]

L. 5. ε. γ) Ἴδεμ. Ἐπὶ τῶν καλῇ πίστει ἀγωγῶν^{z)} οὐδὲν παρὰ τοὺς ἀγαθούς^{zz)} τρόπους ἀπαιτεῖται.

ἐπὶ τῶν καλῇ πίστει ἀγωγῶν] Ἐνταῦθα σοι γενικὸν ἐ Παπianὸς παραδιδασιν νόμιμον. λέγει γὰρ· Οὐδεὶς ἀπὸ βονα φιδε χρεωστούμενος ἀγωγῆς^{a)} ἀπαιτεῖ κανύσας αἰσχράς· οἷον οὐ δύναται λέγειν ὁ ἀγοραστής, δός μοι καὶ τὸν πόσον ἐκ τῆς θεραπείης, ἢ ἠδυνάμην συλλέξασθαι. ὅλως γὰρ εἰ συνέλεξεν ὁ πρῶτος, ἀπαιτεῖ καὶ τοῦτον· ἐπειδὴ καὶ ἡ νεγεδιτάτης πετιπίων τῶν βονα φιδε τυγγάνουσα καὶ τὸν αἰσχρὸν πόσον, εἰ ὁ πετίτωρ^{aa)} συνέλεξεν, ἀπαιτεῖ. τοῦτο γὰρ ἔγνωσ ἐν τῷ α'.

vv) Adde τῆς. w) Fabr. τῶν. xv) Fabr. in marg. addit κινῶται. Quod non est necessarium, modo subintelligas ἀρμόζουσα vel simile quid. x) Fabr. in marg. emendat ὡσάντως. xx) Adde ταῖς. y) L. 5. legitur in Sch. I. ad Basil. XXVIII. 8. cap. 21. Fabr. T. IV. p. 384. z) Schol. ἐπὶ τῶν bonae fidei ἀγωγῶν. zz) Schol. καλοὺς pro ἀγαθούς. a) Fabr. ἀγωγῶν. aa) Fabr. emendat ποσέσσωρ.

Cyrilli. Qui rem stipulatur, sive dominium stipuletur, sive possessionis translationem animo novandae actionis ex emto, fructus vel partum consequitur, si et vacuam possessionem stipuletur. Partum autem post contractam emtionem ante interpositam stipulationem editum iudicio emti consequitur.

Ad idem. Sic quoque brevius dici potest. Emi ancillam, quae post conventionem peperit, aut aliquid acquisivit priori domino ante traditionem. Post partum editum aut acquisitionem, actionem ex emto in stipulationem transtuli. Quoniam igitur partus aut acquisitionis in stipulationem translatis non sunt, actione ex emto petuntur, ne eos venditor lucratur. Quae lib. 26. tit. 4. cap. 35. et 36. Aliud est novatio, aliud delegatio. Delegatio enim est, quando debitor aliam personam dat, quae vice eius conveniatur.

8) novandi debiti causa] Novatur debitum per novationem, aut per delegationem.

9) ante interpositam stipulationem] Partus ante traditionem editus: nam cum stricta actio sit, in eam fructus ante litem contestatam venire non possunt.

10) quaecunque enim] Quod ait, quaecunque, non est indistincte trahendum ad usuras, pignora et hypothecas. Haec enim nisi nominatim cum principali actione noventur, perimuntur, nec peti possunt nova actione, nec pristina. Et quae lib. 26. tit. 4. cap. 17. Itaque quod ait, quaecunque, ne indistincte ad alia trahas, sed dicas: quaecunque enim ex re et his, quae ex ea obvenerunt, puta fructibus, et partibus, et aliis eiuscemodi.

11) in novationem] Didicisti enim in praecedente themate, non agi ex stipulatu partus nomine, qui ante stipulationem editus est, sed de his, quae post stipulationem obveniunt, licet adiectum sit, vacuamque possessionem.

12) non transferuntur] Quae lib. 26. tit. 4. cap. 18. et 36. neque existimes obstare. Ibi enim cum stricta actio sit, quaeque non saepius, sed semel tantum in iudicium deduci possit, cumque coacta et angusta sit, ex quo semel per novationem perempta est, non amplius salva est actio, quae de accessionibus competit, sive de usuris et fructibus, vel si quid aliud intersit. Hoc loco autem emtio est, quae ultro citroque obligat, et latior est, et specialiter moveri potest tam rei nomine, quam fructuum, et eius, quod intersit: et quamvis novatione, quod ad rem attinet, perempta sit, nulla mentione facta fructuum, aut eius, quod interest, rursus eorum nomine actio ex emto superest. Neque igitur adhaerens solutionibus in fine libri positus. Si quis autem obiecerit: Atqui libro 26. tit. 4. cap. 8. dicitur, actionem de dote ex stipulatu deductam in novationem amittere privilegia sua, licet bonae fidei sit: dicas, hoc ex iure Digestorum esse: quod autem actio de dote ex stipulatu bonae fidei sit, id constitutione introductum esse. Et quae lib. 29. tit. 1. cap. 122. them. 3. et lib. 44. tit. 2. cap. 77. them. 3. et lib. 43. tit. 1. cap. 28. them. ult. et lib. 42. tit. 1. cap. 52.

Nota, novatione facta, quaecunque in eam non transeunt, actione pristina peti posse. Verum ne indistincte hoc accipias, sed lege digestum in fine libri.

V. Idem. In bonae fidei iudiciis¹⁾ nihil contra bonos mores petitur.

1) in bonae fidei iudiciis] Hoc loco generale ius tibi Papianus tradit. Ait enim: Nemo, cui ex bonae fidei iudicio debetur, turpes causas petit: veluti emtor dicere non potest, da mihi etiam quaestum, quem colligere potui ex ancilla. Nam si venditor eum percepit, utique eum restituit: quoniam et in hereditatis petitionem, quae bonae fidei est, venit etiam quaestus inhonestus, si possessor eum percepit. Hoc enim

των δὲ ἰουδικαίων βιβ. τιτ. γ'. διγ. νβ'. ἦτοι βιβ. μβ'. τιτ. α'. [Sch. t. III. 410. sq.]

Κυρίλλου. Ἡ βόνα φίδε ἀγωγῆ οὐκ ἀπαιτεῖ ἀσχερὸν πόρον. [Sch. t. III. 411.]

Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Ἐν τῷ τέλει τοῦ νβ'. διγ. τοῦ α'. τιτ. τοῦ ιη'. βιβ. ἦτοι βιβ. ιθ'. τιτ. α'. φησί, τὸν δόλον ἐμποδίσαι ἐν τῇ συστάσει τῶν καλῆ πίστει συναλλαγμάτων. ἀνάγνωθι τὸ τέλος τοῦ γ'. τίτλου τοῦ κδ'. βιβλίου. [Sch. t. III. 411.]

ζ'. β) Ἴδεμ. Ἐπὶ τῆς περι^{bb)} ἐν πράγματι δαπανήματος ἀγωγῆς, ἐὰν ὁ δεσπότης ἐπὶ πολὺν χρόνον παράσχη τόκον, ἢ ὁ πατὴρ ὑπὲρ προικὸς τῆς θυγατρὸς, ἀναγκάζονται καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτῶν παρασχέιν.

ἐπὶ τῆς περι ἐν πράγματι δαπανήματος] Ἐπιβεῖτο δὲ ἐν ἡμέμ βέροσ κατὰ κληρονόμου πατρὸς ἢ δεσπότου. ὁ δὲ κινῶν ἀπαιτῆσαι τόκους ἐβούλετο τὸν κληρονόμον ὁ κληρονόμος οὐκ ἐβούλετο παρασχέιν. λέγει διατάξις Ἀντωνίνου, χρῆναι αὐτὸν ἀπαιτῆσθαι τόκους, ἐπειδὴ ὁ τεστᾶτωρ ἐπὶ πολὺν χρόνον τούτους ἀπήτητο. ἐπιφέρει δὲ καὶ ἕτερον θέμα τούτῳ παραπλήσιον ἔστι δὲ τὸ θέμα ἐν τούτοις. Θυγάτηρ κατὰ κλέυσιν τοῦ ἰδίου πατρὸς ἐληγγεῖλατο προῖκα παρασχέιν. ἤρμουε κατὰ τοῦ πατρὸς ἢ quod iussu. διετίας τούτων παραδοραμοσύης κατέβαλεν ὁ τῆς κόρης πατὴρ τόκους τῆς ἐπερωτηθείσης^{c)} προικὸς. μετὰ ταῦτα ἐδημεύθη. καὶ ὁ βασιλεὺς προσελθούσης αὐτῇ τῆς θυγατρὸς τοῦ δημευθέντος ἐκέλευε δοθῆναι τὴν προῖκα ἐκ τοῦ φύσκου μετὰ τῶν τόκων, ἐπειδὴ ὁ πατὴρ ταύτης ἐπέγνω καταβαλεῖν. καὶ σημειώσασαι, ὅτι οὐκ ἀπαιτοῦνται τοκοὶ ἐκ τῆς δὲ ἐν ἡμέμ βέροσ ἀπὸ τῶν διαδόγων, εἰ μὴ οἱ πατέρες ἢ οἱ δεσπόται τούτους ἤρξαντο καταβάλλειν. τὰ αὐτὰ ἐπὶ τῆς quod iussu. [Sch. u. III. 411.]

Κυρίλλου. Κληρονόμος ἐναγόμενος δὲ ἐν ἡμέμ βέροσ κατεδικάσθη ἐπὶ τόκοις, ἐπειδὴ τούτους ὁ τεστᾶτωρ ἐπὶ^{d)} χρόνον κατέβαλε. καὶ θυγάτηρ τινὸς δημευθέντος, ἐπειδὴ ὁ πατὴρ αὐτῆς προικόνους τόκους κατέβαλεν, ἀπήτησε προῖκα τὸν φύσκον. [Sch. u. III. 411.]

Ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀγωγῶν, αἷς ἐνέχονται οἱ δεσπόται ἢ οἱ πατέρες ἀπὸ συναλλαγμάτων οἰκείων, κινῶν μὴ αὐτοὶ φθάσασαι δοῦναι τόκους, ἀλλὰ γε τῶς εἰς τόκους ἐνέχοντο, καὶ οἱ κληρονόμοι δὲ αὐτῶν εἰ μόρον ποιήσωσι, δίδονται τόκους. ἀπὸ γὰρ τῶν ὑπὸ τὴν δὲ πεκουλίον ἀγωγῶν, ὡς ἔοικεν, ἐπειδὴ κατὰ τοῦ ὑπεξουσιῶν ἀρμόζει ἀγωγή καὶ μετὰ αὐτεξουσιότητα, ὡς βιβ. ιη'. τιτ. γ'. κεφ. β'. διὰ τοῦτο ἐκεῖ πλατυνόμενος ὁ δανειστῆς ἐνταῦθα στεροχωρεῖται, καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ τεστᾶτωρος λαβῶν τόκον, οὐδὲ ἀπὸ τοῦ κληρονόμου λαμβάνει. ἀνάγνωθι κεφ. λβ'. θεμ. β'. [Sch. u. III. 411. sq.]

Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Ἐν τῇ ζ'. διατ. τοῦ λβ'. τιτ. τοῦ δ'. βιβ. τοῦ κώδικος ἦτοι κεφ. νβ'. τιτ. τοῦ παρόντος φησὶν, ὅτι ὁ κρεδῖτωρ οἰκείως ὑποτρουμέντοις δεινύται τὸν τόκον ἐπερωτηθῆναι. οἱ γὰρ ἐκ συμφωνοῦ καταβληθέντες ἐπὶ τινα χρόνον οὐ συνιστῶν ἐνοχῆν. εἰ δὲ καταβληθῶν, οὐ ἔσπευτεῖνται, οὔτε εἰς κεφάλαιον λογίζονται, ὡς διατ. γ'. τοῦ αὐτοῦ τιτ. ἦγουν κεφ. νβ'. τοῦ προκειμένου τίτλου. καὶ βιβ. β'. τιτ. γ'. τοῦ κώδικος διατ. κη'. ἦτοι βιβ. ια'. τιτ. α'. κεφ. πθ'. φησὶν, ὅτι ὁ χωρὶς ἐπερωτησεως ψιλῶς τι δίδναι συμφωνήσας, εἰ καὶ ἐπὶ τινὰς ἐνιαυτοὺς παράσχη, οὐκ ἐνέχεται ὑπὲρ τῆς τοῦ μέλλοντος χρόνου. φησὶ δὲ βιβ. λη'. τιτ. α'. διγ. λα'. ἦτοι βιβ. μθ'. τιτ. γ'. ὅτι ὁ μὴ ἐπερωτηθείς^{c)} οὐκ ἀναγκάζεται παρασχέιν αὐτάς, εἰ καὶ ἐπὶ τινα χρόνον ἐκὼν παρέσχη. οὐδὲ ἐν τῇ α. ι) διατάξει τοῦ μβ'. τιτ. τοῦ ζ'. βιβ. τοῦ κώδικος, ἦγουν βιβ. μδ'. τιτ. α'. κεφ. οκς', ὅτι ἐὰν ὁ κληρονόμος ἀποδειχθῆ παρασχῶν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸ ἄννονον ἦτοι τὸ ἐνιαυσίαιον ἢ μέντρονον ἀλλεμενον ἢ βεστιάριον, ἀναγκάζεται καὶ τὰ μὴ καταβληθέντα δοῦναι^{β)} ἐν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ. πολὺς δὲ χρόνος, τούτ' ἐστὶν ἡ τριετία. ἐν δὲ τῇ κ'. διατάξει τοῦ μη'. τιτ. τοῦ ια'. βιβ. τοῦ κωδ. ἦγουν βιβ. νε'. τιτ. α'. κεφ. ιθ'. καλῶναι τοὺς γεωργοὺς ἐπὶ πολὺν χρόνον καταβαλόντας τὴν πρόσδοον ἀντιλέγειν περὶ καταστάσεως, ἐκβαλλομένους τῇ τοῦ μακροῦ χρόνου παραγραφῇ, ἢ τῇ συνεχῇ δόσει τῆς πρόσδοου. σημειώσασαι, ὅτι ἀπὸ μακροῦ χρόνου συνιστάται τοκοσ. [Sch. u. III. 412.]

didicisti lib. I. de iudiciis, tit. 3. dig. 52. seu lib. 42. tit. 1.

Cyrilli. Actione bonae fidei non petitur turpis quaestus.

Enantiophanis. In fine dig. 57. tit. 1. lib. 18. seu tit. 1. lib. 19. dicitur, dolum malum impedimento esse, ne bonae fidei contractus consistant. Lege finem tit. 3. lib. 24.

VI. Idem. In actione de in rem verso¹⁾, si domini usuras longo tempore praestitit, aut pater pro dote²⁾ filiae, heredes quoque eorum eas praestare compelluntur. L. 6. pr. §. I. D. XXII. I.

1) in actione de in rem verso] Agebatur de in rem verso adversus heredem patris vel domini. Actor autem usuras ab herede petebat, quas heres praestare nolebat. Ait Antonini constitutio, usuras ab eo peti posse, quod eas testator longo tempore praestitisset. Subiicit et aliud thema huic valde simile, quod tale est. Filia iussu patris dotem se daturam promiserat, eoque nomine adversus patrem actio quod iussu competebat. Transacto igitur biennio pater puellae usuras dotis promissae praestitit. Postea publicata sunt bona patris. Et Imperator, quem filia eius, cuius bona publicata erant, adiit, iussit a fisco dotem cum usuris dari, quoniam pater eas praestitisset. Et nota, cum de in rem verso agitur adversus heredes, usuras ab eis non peti, nisi patres aut domini eas iam solvere coeperint. Idem est in actione quod iussu.

Cyrilli. Heres actione de in rem verso conventus, usuras solvere condemnatus est, quod eas testator longo tempore solvisset. Et filia cuiusdam, cuius bona publicata erant, dotem a fisco petiit, quod pater eius usuras dotis praestitisset.

In aliis actionibus, quibus domini aut patres tenentur ex suis contractibus, licet ipsi usuras non dependeant, quibus tamen obstricti erant, heredes, si moram fecerint, eas praestant. Cum autem pater de peculio tenetur, quoniam, ut videtur, filius, postquam sui iuris factus est, tenetur, ut lib. 18. tit. 3. cap. 2. ideo creditor, qui ibi non arctatur, hoc loco arctatur, et si a testatore usuras non acceperit, neque ab herede eius accipit.

Enantiophanis. In constit. 7. tit. 32. lib. 4. Codicis, seu cap. 56. huius tituli dicitur, creditorem instrumentis suis probare debere, usuras esse promissas. Usurae enim ex pacto aliquo tempore solutae obligationem non constituunt. Sin autem solutae sint, non repetuntur, neque in sortem imputantur, ut const. 3. eiusdem tituli, seu cap. 52. huius tituli. Et lib. 2. tit. 3. Codicis, const. 28. seu lib. 11. tit. 1. cap. 89. dicitur, eum, qui sine stipulatione pacto quid dare promisit, si id per aliquot annos praestiterit, futuri temporis ratione non teneri. Libro autem 38. tit. 1. dig. 31. seu lib. 49. tit. 3. dicitur, eum, qui operas stipulanti non promisit, non compelli eas praestare, etiamsi ex sua voluntate eas aliquo tempore praestiterit. In constit. autem 1. tit. 42. lib. 6. Codicis, seu lib. 44. tit. 1. cap. 126. dicitur: Si heres probetur per longum tempus alimenta annua aut menstrua aut vestiarius praestitisse, tam praeteriti, si quae soluta non sint, quam futuri temporis alimenta exsolvere compellitur. Est autem longum tempus triennium. Const. autem 20. tit. 48. lib. 11. Cod. seu lib. 55. tit. 1. cap. 19. prohibet, ne coloni, qui longo tempore redditus exsolverint, possint de statu suo contradicere, longi temporis praescriptione eis obicienda, vel diuturna redditus praestatione. Nota, ex longo tempore usurarum obligationem constitui.

δ) L. 6. pr. §. 1. D. h. t. legitur in Syn. p. 247. bb) περι omittit Syn. c) Sic lego. Fabr. ἐπερωτηθέντος. d) Fabr. in marg. addit πολύν. e) Fabr. in marg. addit ὑπερωτίας. f) Fabr. in marg. ἐν δὲ τῇ α'. omissio οὐδέ. g) Fabr. in marg. addit καὶ τὰ.

Σημείωσαι, ἐπὶ ποίων ἀγωγῶν ἐκ πολλοῦ χρόνου συνίσταται τόκος. ἀνάγνωθι καὶ τὸν Ἐναντιοφανῆ πολὺν χρόνον λέγοντα τὴν τριετίαν. [Sch. u. III. 412.]

Σημείωσαι, ἐπὶ ποίων ἀγωγῶν πολλοῦ χρόνου παραδραμόντος, ἐν ᾧ τόκος ἐδίδото, ἔκτοτε ἐξ ἀνάγκης δίδοται. πολὺν δὲ χρόνον νοεῖ τὴν τριετίαν. ζῆτει καὶ βιβ. ζ'. tit. β'. κεφ. ιζ'. θεμ. β'. καὶ ἔστι τοῦτο τῶν δύο ἀγωγῶν ἰδικόν τούτων. ἐπὶ γὰρ τοῦ δανείου κἂν ἐπὶ πολὺν χρόνον τόκους καταβάλλῃ τις, δύναται πάλιν αὐτοῖς παρακρατεῖν^{h)}. καὶ ζῆτει κεφ. ις'. καὶ τὰς ἄλλας τοῦ Ἐναντιοφανοῦς παραπομπάς. [Sch. u. III. 412.]

Ζῆτει βιβ. ιη'. tit. ζ'. κεφ. ιβ'. ὃ ἐτέθη παρ' ἐμοῦ ἐν τῷ β'. θεμ. τοῦ λβ'. κεφ. τοῦ παρόντος tit. ζῆτει κεφ. ιβ'. νδ'. καὶ ις'. ζῆτει καὶ βιβ. μδ'. tit. α'. κεφ. κη'. καὶ tit. δ'. κεφ. μς'. καὶ βιβ. ια'. tit. α'. κεφ. πη'. [Sch. u. III. 412. sq.]

ἢ ὁ πατήρ ὑπέρ προικός] Τοῦ Ἀωνύμου. Ὁ προικὰ ὁμολογήσας καὶ μὴ δούς αὐτήν, ἀπαιτεῖται μετὰ διετίαν τρίτον ἑκατοστῆς. ὁ αὐτὸς δὲ τόκος τῇ γυναικὶ δίδοται μετὰ ἐνιαυτῶν τοῦ λυθῆναι τὸν γάμον μὴ ἀπολαβούσης τῆς προικός^{hh)}. ἑκατέρωθεν δὲ κείτοι βιβ. ε'. τοῦ κώδικος, tit. ιβ'. διατ. λα'. καὶ tit. ιγ'. ἦτοι βιβ. κθ'. tit. α'. κεφ. ρκα'. καὶ ρκβ'. [Sch. x. III. 413.]

I. 7. D. XXII. 1. ζ. Ἰδεμ. Ἐὰν μὴ θελήσαντος τοῦ δανειστοῦ δέξασθαι τὸ χρέος σφραγίσθαι καὶ ἀπόθῃται ὁ χρεώστης, ἔκτοτε διακόπτει τοὺς τόκους. εἰ δὲ μετὰ ταῦτα περὶ τῆς καταβολῆς ὀληθῆεις ὑπέρθεσιν ποιῆσει, τοὺς μετὰ ὑπέρθεσιν τόκους χρεώσται.

ἔαν μὴ θελήσαντος τοῦ δανειστοῦ] Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Ἐὰν τὸ πᾶν χρέος ἐθέλῃσθε καταβαλεῖν, οὐ μὴν ἔαν μέρος, ὡς διγ. μα'. θεμ. β'. ἀνάγνωθι βιβ. δ'. τοῦ κώδικος tit. λβ'. διατ. ιθ'. ἦτοι κεφ. ξς'. καὶ βιβ. η'. tit. ιβ'. διατ. θ'. ἦτοι βιβ. κς'. tit. ε'. κεφ. ρε'. [Sch. y. III. 413.]

Ἐὰν ἐπὶ τόκοις τις χρεωστῶν προσενέγκῃ τὸ χρέος τῷ κρεδῖτωρι, καὶ τοῦτο δέξασθαι μὴ βουληθέντος αὐτοῦ σφραγίσας ἀπόθῃται, παραχρῆμα τὸν τρέγοντα τέως ἴσθαι τοκοῦ. τί ἐστὶ τέως; ἔαν γὰρ χρόνον παραδραμόντος ὁ κρεδῖτωρ ὀλήσῃ περὶ τοῦ χρέους τῷ δεβῖτωρι τῷ καὶ σφραγίσαντι καὶ ἀποθῆμενῳ, λέγων, ὅτι λύσον καὶ καταβάλῃ μοι, καὶ πάθῃ παρ' αὐτοῦ μόραν, πάλιν ἀρχεται τρέγειν ὁ τόκος. σημείωσαι αὐτὸ τὸⁱ⁾ θανασιτὸν ὄν. [Sch. y. III. 413.]

L. 8. D. eod. η. Ἰδεμ. Ἡⁱⁱ⁾ γονῆ τῶν ληγατευθέντων ἵππων δίδοται μετὰ ὑπέρθεσιν ὡς καρπός. ἢ δὲ γονῆ τῆς γονῆς ὡς πρᾶγμα, ὡσπερ καὶ ὁ τοκετός τῆς δούλης.

ἢ γονῆ τῶν — ἵππων] Ἴππων κατὰ φιδεϊκόμισσον ληγατευθέντων τινί, μετὰ τὴν μόραν δίδοται καὶ ἢ τῶν ἵππων γονῆ. δίδοται δὲ ὡς καρπός. πρὸς τοῦτο δίδοται καὶ ἢ γονῆ τῆς γονῆς. δίδοται δὲ οὐχ ὡς καρπός, ἀλλ' ὡς καῦσα παρέχεται. καὶ σημείωσαι, ὅτι καῦσά ἐστι κυρίως ἢ γονῆ τῆς γονῆς καὶ κάσος^{k)}. περὶ γὰρ τοῦ τοκετοῦ τῆς θεραπεικῆς ὁμολογῆται, ὅτι οὐκ ἐστὶ καρπός. τοῦτο δὲ σε μὴ λάθῃ, ὅτι κἂν μὴ μόραν πάθῃ, δύναται τὰς γονὰς λαβεῖν, ἔαν θελήσῃ τὴν ἢ ἔμει κινήσαι, ἢ ἐκ διατάξεως ἔχουσιν οἱ ληγατῆριοι καὶ οἱ φιδεϊκομισσῆριοι, καὶ μὴ τὴν ἐξ τεταμέντο. [Sch. z. III. 413.]

Ἀνάγνωθι τὴν β'. παραγραφὴν τοῦ ιζ'. κεφ. τοῦ α'. tit. τοῦ ιε'. βιβ. περὶ τὰ μέσα λέγουσαν. Καὶ αἱ καῦσαι, τοῦτ' ἐστὶ τὰ ὁπωσούν προσγινόμενα μετὰ προκαταρξίν, καταγόνται εἰς τὴν τῆς ἢ ἔμει κατωδίνην, ὁφικίῳ δηλονότι τοῦ δικάζοντος. ἐπὶ δὲ τοῦ περὶ κληρονομίας δικαστηρίου οὔτε ἰδικῆς δεόμεθα ἐπὶ ἀπαιτήσει τοῦτων ἀγωγῆς, οὔτε τοῦ ὁφικίου τοῦ δικαστοῦ, ἀλλ' ὑπαιτουμένω καὶ ταῦτα καὶ τοὺς τῶν δούλων τοκετούς, καὶ τὰ ἐνοίκια, καὶ πάντα διὰ τῆς νερεδιτάτης πετιτιόνος^{l)} καταγόνται γὰρ πάντα εἰς τὸ δικαστήριον ἀπαξ αὐτῆς κινήσει^{l)} καὶ κεφ. κς'. τοῦ α'. tit. τοῦ μβ'. βιβ. καὶ ὃ ἐν αὐτῷ Ἰαλαίος. [Sch. z. III. 413. sq.]

Τοῦ Νικαίου. Οὐκ οἶμαι. καὶ ζῆτει βιβ. μδ'. tit. β'. κεφ. τελευτ. ἐκείνο γὰρ ἀνέειλε τοῦτο θεσπίσαν, εἴτε τὴν ἢ

Nota, in quibus actionibus ex longo tempore usurarum obligatio constituitur. Lege et Enantiophanem, qui longum tempus accipit pro triennio.

Nota, in quibus actionibus longo tempore praeterlapso, quo usurae praestitae sunt, in futurum quoque praestandae sint. Longum autem tempus accipit pro triennio. Quare et lib. 7. tit. 2. cap. 17. them. 2. Et hoc speciale est in his duabus actionibus. Nam in mutuo, licet longo tempore quis usuras solverit, potest ipsas rursus retinere. Et quare cap. 56. et reliquas Enantiophanis transmissiones.

Quare lib. 18. tit. 7. cap. 12. quod a me positum est in them. 2. cap. 32. huius tit. Quare cap. 52. 54. et 56. Quare et lib. 44. tit. 1. cap. 28. et tit. 4. cap. 47. et lib. 11. tit. 1. cap. 88.

2) aut pater pro dote] Innominati. Qui dotem promisit, neque eam solvit, post biennium usuras trientes praestat. Eadem autem usura post annum a die soluti matrimonii mulieri praestatur, si dotem suam non receperit. Utrumque extat lib. 5. Cod. tit. 12. const. 31. et tit. 13. seu lib. 29. tit. 1. cap. 121. et 122.

VII. Idem. Si cum creditor¹⁾ pecuniam sibi debitam accipere nollet, debitor eam obsignaverit, et deposuerit, ex eo tempore usurarum cursum interrumpit. Quodsi postea interpellatus, ut solveret, moram fecerit, ex tempore morae usuras praestat.

1) si cum creditor] Enantiophanis. Si totum debitum, non partem, solvere paratus sit, ut dig. 41. them. 2. Lege lib. 4. Codicis, tit. 32. const. 19. seu cap. 66. et lib. 8. tit. 42. const. 9. seu lib. 26. tit. 6. cap. 115.

Si quis, quod sub usuris debebat, obtulerit creditori, et id, cum creditor accipere nollet, obsignaverit et deposuerit, statim usuras interim currentes sistit. Quid est interim? Si interiecto tempore debitorem, qui obsignavit et deposuit, creditor debiti nomine, ut solveret, interpellaverit, et moram ab eo passus fuerit, rursus usurae currere incipiunt. Nota illud tanquam mirabile.

VIII. Idem. Foetus equarum legatarum¹⁾ praestatur post moram²⁾ ut fructus: foetus autem foetuum ut causa³⁾, sicut et partus ancillae⁴⁾.

1) foetus equarum legatarum] Equis per fideicommissum relictis, post moram foetus quoque equarum praestatur. Praestatur autem tanquam fructus. Praeterea foetus foetuum praestatur. Praestatur autem non tanquam fructus, sed tanquam causa. Et nota, causam esse proprie foetuum foetus, sicut partus: partum enim ancillae non esse in fructu constat. Nec te lateat, legatarium, etiamsi moram heres non fecerit, foetus consequi posse, si in rem agere velit, quam actionem ex constitutione habent legatarii et fideicommissarii, nec vero, si agat ex testamento.

Lege adnotationem secundam cap. 17. tit. 1. lib. 15. quae circa medium ait: Causae etiam, id est, quaecunque accedunt post litem contestatam, deducuntur in condemnationem actionis in rem, officio scilicet iudicis. In iudicio autem de hereditate non indigemus speciali actione ad haec petenda, neque officio iudicis, sed petimus tam ea, quam partus ancillarum, et pensiones aedium, et omnia per hereditatis petitionem: omnia enim deducuntur in iudicium, semel ea nota: et cap. 27. et 28. tit. 1. lib. 42. et ibi Antiquus.

Nicaei. Non puto. Et quare lib. 44. tit. 2. cap. ult. Illud enim hoc abrogavit, cavetque, ut, sive in rem

h) Id Fabr. in marg. explicat, in posterum usuras a creditore non peti. hh) Lege μὴ ἀπολαβούση τὴν προίκα.
i) Omittit τό. ii) L. 8. D. h. t. totidem verbis legitur in Syn. p. 113. k) Fabr. in marg. emendat ὡς τοκετός.

ἔξω, εἴτε τὴν ἐν τεσταμέντῳ κινεῖ ὁ ληγατάριος, τοὺς μετὰ προκάταρξιν διδοῦσθαι καρπούς. [Sch. z. III. 414.]

Δίδεται μετὰ ὑπερθέσειν] Διὰ τῆς ἐκ τεσταμέντου διὰ τῆς ἐν ἔξω καὶ πρὸ ὑπερθέσεως. ζῆτει βιβ. μδ'. tit. α'. κεφ. κγ'. καὶ tit. β'. αὐτοῦ κεφ. κδ'. καὶ βιβ. λε'. tit. ια'. κεφ. ιθ'. καὶ κγ'. θεμ. γ'. αὐτοῦ. [Sch. a. III. 414.]

Πρὸ γὰρ ὑπερθέσεως οὐχ ἔπεται τοῖς ὑποκίτοις οὔτε¹⁾ δίδεται, ἀλλὰ παρακρατεῖται ὑπὸ τοῦ κληρονομοῦ καὶ κέρδος αὐτοῦ γίνεται. ἀνάγνωθι γὰρ καὶ κεφ. λη'. θεμ. δ. ε'. καὶ τὰς ἐν αὐτῷ νέας παραγράφας. [Sch. a. III. 414.]

ὡς πρὸ ἄγμα] Ὡς περὶ γὰρ ὁ τῆς δούλης τοκετὸς οὐ λέγεται καρπός, ἀλλ' ὡς πρᾶγμα ἀπαιτεῖται, οὕτως καὶ ἡ γονὴ τῆς γονῆς²⁾ μόνως τῆς πρώτης γονῆς τῆς ἀπὸ τῶν ληγατευθέντων ἵππων γεννηθείσης καρποῦ³⁾ ὀνομαζομένης. καρποῦ γὰρ καρπῶν μὴ ἀπαιτουμένου ἢ τόκου τόκων ἐπὶ ληγατοῖς, πῶς ἢ τῆς γονῆς γονὴ καρπός ὀνομασθήσεται; ἀνάγνωθι γὰρ, εἰ τοῦτο δεχθῆι, καὶ τῶν ἄλλων καρπῶν καρπούς ἐπιζητεῖν, οἶνον σίτου, οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν περιεχομένων τῷ τοῦ καρποῦ ὀνόματι. [Sch. b. III. 414.]

Τὸ παρὸν πρᾶγμα ἡγρον ἢ καῦσα πάντα περιέχει, ὅσα εἰσὶ παρὰ τὸν καρπὸν, οἷον τοκετὸν, γονὴν γονῆς, ὡς ἐν ταυθῷ φησιν, θῆραν ἀγροῦ, ὡς ἐν κεφ. κς., αἰτίας καὶ δικαίας, ὡς βιβ. β'. tit. β'. κεφ. κγ'. καὶ καθόλου ὅσα οὐ λέγεται καρπός, ἐκεῖνα κλοῦνται καῦσα, ἀναγιγνωσκέτω ἂν ὡσαν. ἀνάγνωθι καὶ τοῦτου τοῦ τίτλου κεφ. λη'. θεμ. ε'. καὶ ζ'. [Sch. b. III. 414.]

Τῇ γὰρ τοῦ πρᾶγματος προσηγορίᾳ καὶ αἰτία, καὶ τὰ δίκαια περιέχεται⁴⁾, πρὸς τί ταῦτα φησιν ὁ νομοθέτης, καὶ τίς ἡ διαφορά τοῦ ἀπαιτεῖσθαι τι ὡς καρπὸν, ἢ ὡς πρᾶγμα; ὅταν δώσω κατὰ τινας λιβέλλον ζῆτῶν τὴν ἀγέλην μου μετὰ καὶ τῶν καρπῶν αὐτῆς, οὐ συμπεριέχομαι καὶ αἱ τῆς γονῆς γοναί, ἀλλὰ μόναι αἱ πρώται γοναί, καὶ λοιπὸν χρεῖα καὶ ἐπ' αὐταῖς ἕτερον λιβέλλον. [Sch. b. III. 414.]

ὡς περὶ καὶ ὁ τοκετός] Εἰ γὰρ καὶ ἐκ τοῦ σώματος τῆς δούλης ὁ τοκετός, ἀλλ' οὐκ ἔστι καρπός, ὡς τῆς φύσεως πάντα καρπὸν διὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐντροπισσάσης. [Sch. c. III. 414.]

9'. mm) Ἰδεμ. Ἐὰν ὁ δανείσας ἐπερωτήσῃ τὸ διπλοῦν ἐξ ὑπερθέσεως, μέχρι μόνου τοῦ νομίμου τόκου ἔρρωται κατὰ τὸ μέτρον ἐκάστου⁵⁾ χρόνου.

Ἡ περὶ τόκων ἐπερωτήσις καὶ μὴ ἐνοχλουμένον τοῦ ἐναγομένου βεβαιοῦται. ὁ ἐπερωτήσας⁶⁾ ἐλαφροῦς τόκους δύνανται μείζονας⁷⁾ ἐξ ὑπερθέσεως ἐπερωτῆσαι⁸⁾. εἰ μὴ ἦν ὁ τὰ χρήματα ὑφείλων δέξασθαι, οὐκ ἀπαιτεῖται ἀπὸ ἐκείνου τοῦ χρόνου τοὺς μείζονας ὁ χρεώστης.

ἔαν ὁ δανείσας] Ἐὰν τις δανείσας χρήματα ἐπερωτήσῃ τὸν ἑῶν, ἔαν τῆδε τῇ προθεσίμῃ μὴ καταβάλλῃ τὸ χρεός, δώσει μοι τόκους διπλοῦς, περιγράφειν τὰς διατάξεις δοκεῖ. ὅθεν εἰ μὴ καταβληθῆ⁹⁾ ὡρισμένη προθεσίμῃ τὸ ἀργύριον, οὐ τὸν διπλοῦν ἀπαιτεῖ τόκον, ἀλλὰ τὸν λεγίμιον. τοιγαροῦν ἀπὸ ἐκαστοῦ καιροῦ κατὰ ἀναλογίαν μέρος τοῦ ἐπερωτηθέντος ὑπεξαιρεῖται τόκον, καὶ οὕτως ἡ ἐπερωτήσις ἔρρωται, τὸν λεγίμιον καὶ μόνον εἰσπραττομένην τόκον. οἷον τι λέγω; ἐπερωτήσας ὁ δανειστής τόκους ἀπὸ τρίτης ἑκατοστῆς οὕτως εἶπεν· εἰ δὲ μὴ καταβάλλῃ μοι τῆδε τῇ προθεσίμῃ τὰ νομίματα, δώσει μοι τόκον διπλοῦν. ἐνταῦθα γὰρ μόρας γενομένης, ὅσον μὲν ἀπὸ τῶν ἡμέρων δύο τρίτα ἑκατοστῆς ὑπὲρ νομισμάτων δεβίτων ἀφείλει τῇ δανειστῇ. πληρὴ ἐπειδὴ τὰ δύο τρίτα συναγεγόμενα διμοῖρον ἑκατοστῆς ποιεῖ, ὑπὲρ τὸν λεγίμιον εὐρίσκειται τόκον, τοῦτ' ἔστιν, ὑπὲρ τὴν ἡμίσειαν ἑκατοστῆς. ὑπεξαιρεῖται οὖν ἀπὸ μὲν τοῦ ἐνός τρίτου δωδέκατον, ἀπὸ δὲ ἕτερου τρίτου ἄλλο δωδέκατον, καὶ οὕτως ἡμίσιον καὶ μόνον ἑκατοστῆς ὑπὲρ ἑκατὸν νομίματα ὁ ἐπερωτήσας λαμβάνει ὁ δανειστής. τὰ ἰβ'. τὸ παλαιὸν ὑπὲρ ἑκατὸν νομίματα παρεῖχοντο, καὶ οὐχὶ λίτρα, ἦτοι νομίματα οβ'. [Sch. d. III. 414. sq.]

agat legatarius, sive ex testamento, fructus post litem contestatam praestentur.

2) praestatur post moram] Actione ex testamento. Actione autem in rem etiam ante moram. Quare lib. 44. tit. 1. cap. 23. et tit. 2. eiusdem libri, cap. 21. et lib. 35. tit. 11. cap. 19. et 23. them. 3.

Ante moram enim equas non sequitur, nec praestatur, sed ab herede retinetur et lucro eius cedit. Lege enim et cap. 38. them. 4. 5. et ibi novas adnotationes.

3) ut causa] Sicut enim partus ancillae non dicitur fructus, sed ut causa petitur, ita et foetus foetuum: solusque primus foetus legatarum equarum fructus dicitur. Cum enim fructus fructuum non petantur, neque usurae usurarum in legatis, quomodo foetuum foetus fructus appellabitur? Nam si hoc admitteremus, necesse esset, aliorum quoque fructuum fructus inquirere, veluti frumenti, vini et olei, et reliquorum, quae fructuum nomine continentur.

Causa hoc loco omnia complectitur, quaecumque in fructu non sunt, ut partus, foetus foetuum, ut hoc loco dicitur, venationem fundi, ut in cap. 26. causas et iura, ut lib. 2. tit. 2. cap. 23. et generaliter, quaecumque fructus non dicuntur, causa vocantur, quaecumque ea sint. Lege et huius tit. cap. 38. them. 5. et 6.

Causae enim appellatione et causae, et iura continentur. Cur haec ait Iureconsultus, et quid refert, utrum quid petatur ut fructus, an ut causa? Cum libellum dederō adversus aliquem desiderans, gregem meum cum fructibus eius mihi restitui, non continentur et foetus foetuum, sed foetus duntaxat primus. Itaque alio libello opus est ad petendos foetuum foetus.

4) sicut et partus ancillae] Licet enim partus ex corpore ancillae processerit, tamen fructus non est, cum natura omnes fructus hominis gratia comparaverit.

IX. Idem. Si creditor¹⁾ stipulatus sit duplum L. 9. pr. ex tempore morae, usque ad legitimam tantum usuram valet stipulatio pro modo cuiuscumque temporis²⁾. D. XXII. 1.

Usurarum stipulatio³⁾, quamvis debitor non conveniatur, committitur. Qui stipulatus est leviores usuras, potest ex die cessationis graviore stipulari. Si tamen nemo fuit, qui pecuniam acciperet, eius temporis usurae maiores debitor non praestat⁴⁾. §. 1.

1) si creditor] Si quis pecunia credita stipulatus sit a debitore, ut ad diem pecunia non soluta, usurae duplicatae praestarentur, in fraudem constitutionum facere videtur. Itaque si pecunia ad diem non solvatur, usurae in duplum non petuntur, sed legitimae. Quare pro modo cuiuscumque temporis pars usurae in stipulationem deductae detrahatur, atque ita stipulatio valet, usuram tantum legitimam exigens. Exempli gratia, creditor stipulatus est usuras trientes. Deinde dixit: Quodsi mihi pecuniam ad diem statutam non solveris, usuras in duplum solves. Hoc enim casu mora facta, ex verbis quidem creditori duo trientes centesimae pecuniae debitaee nomine debentur. Verum quia duo trientes simul iuncti bessem centesimae efficiunt, usura legitimum modum excedit, id est, semissem centesimae. Ex utroque igitur triente detrahatur uncia, atque ita creditor, qui centum mutuo dederat, semissem tantum centesimae consequitur. Olim centum solidorum usura erat 12., non libra, seu solidi 72.

1) Fabr. οὐδέ. 2) Fabr. καρπός. 3) Fabr. in marg. emendat περιέχεται. 4) L. 9. pr. legitur in Syn. p. 247. Aliis verbis eam exhibet Attal. tit. XX. §. 2. 5) Syn. ἐκατέρου. 6) Inde ab ὁ ἐπερωτήσας usque ad ἐπερωτῆσαι habet haec Syn. p. 247. 7) Syn. post μείζονας addit μέχρι τῶν νομίμων, quod convenit cum textu Digestorum. 8) Leucl. in marg. Syn. emendat ἀπαιτεῖν. Quod necesse non est, imo adversatur textui Digestorum. 9) Adde τῇ ante ὡρισμένη.

Τοῦ Ἀγωνίου. Ὁμοίον διγ. κδ. καὶ μδ. βιβ. ιθ'. τιτ. α'. διγ. ιγ'. θεμ. κγ'. ἦτοι βιβ. ιθ'. τιτ. α'. [Sch. d. III. 415.]

Εἰ μὴ τὸ διπλοῦν ἀπὸ τῶν ἐπερωτήσεων, ἀλλ' ἀπλῶς ποιῆν ἐπερωτήσῃ ἀπὸ τῶν ὑπὲρ τὸν νόμιμον τόκον, πάλιν μέχρι τοῦ νόμιμου τόκου ἔρρωται, ὡς κεφ. μγ'. [Sch. d. III. 415.]

Τὸ δὲ παράνομον ἀφαιρεῖται, ὡς κεφ. κ'. καὶ κθ'. καὶ κεφ. μγ'. καὶ τοῦ παρόντος κεφαλαίου θέμα α'. [Sch. d. III. 415.]

κατὰ τὸ μέτρον ἐκάστου χρόνου] Ἡ καὶ οὕτως εἶπε, ὅτι συγκλητικός ὢν καὶ ὀφείλων ἐπὶ δ'. νομισμάτων τόκον δανείσαι ἐδάνεισεν ἐπὶ ξξ, καὶ ὑπερθέσεως ἐπηρωτήθη^{ρ)} ιβ'. κατὰ τὸ μέτρον γούν τοῦ πρὸ τῆς ὑπερθέσεως δραμοντος καιροῦ, καὶ τοῦ μετὰ τὴν ὑπερθεῖν ὁ νόμιμος τόκος ἀπαιτηθήσεται. [Sch. e. III. 415.]

ἡ περὶ τῶν ἐπερωτήσεων] Ἐάν τις ἐπερωτήσῃ τόκους μὴ προσθεῖς, ἐάν ὑπομηθεῖς μὴ καταβάλῃς, δώσεις, ἐφ' ὅσον χρεωστῆς· εἰ καὶ μὴ ὑπομηθεῖς αὐτὸν ποιησάσθαι τὴν καταβολὴν, ὅμως οἱ τόκοι αὐτῷ ἐποφείλονται. εἰ δὲ τόκους ἀπὸ γ'. ἐπερωτήσῃς ἐκατοστής, ἐπηγαγεν εἰπὼν, ὅτι ἐάν τῆδε τῇ προθεσίμῃ μὴ καταβάλῃς, τόκους τελέσεις ἡμικατοσσιαίους, ἢ ἀπλῶς μείζονας ὢν ἐπηρωτήθη, ἔρρωται ἢ ἐπερωτήσῃς. οὔτε γὰρ τόκους τόκων δοκεῖ ἐπερωτάσθαι, ἀλλ' ὑπὸ αἰέσεων πλείονα καὶ νόμιμον τόκον. εἰ δὲ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν εἶδε γενέσθαι τὴν καταβολὴν, εἰ ἐνδαφιλουμένου τελευτήσῃ ὁ δανειστής, καὶ μῆτις τοῦ κληρονόμου προσελθόντος, μὴτε ὑφειστώτος ἑτέρου προσώπου ὡς δυνατόν ἢ γενέσθαι τὴν καταβολὴν, παρέλθῃ καὶ ἡ προθεσίμια καὶ ὁ προγενέστερος χρόνος, εἴτα προσελθῇ ὁ κληρονόμος, ἀρμόζει μὲν τῷ κληρονόμῳ ἢ τῶν μείζονων τόκων ἀπαίτησις, πλὴν ἀντικεῖται αὐτῷ δόλου παραγραφῆς, σημείωσαι οὖν, ὅτι ἐνθα γένηται τοιαύτη ἐπερωτήσις, τότε κομιτείνεται, ἥνικα παρὰ τῷ ἕνῳ γένηται τὸ μὴ γενέσθαι τὴν καταβολὴν. ἀλλ' εἰ καὶ μὴ τὸν ἐκατοσσιαίον χρεωστῆ μὴ δούς αὐτὴν τῇ προθεσίμῃ, ὅμως τὸν πρωτότυπον καὶ τόκον τοῦ μετὰ ταῦτα χρόνου χρεωστῆ. καὶ γὰρ εἵπομεν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ θέματος, ὅτι κἂν μὴ ὑπομηθεῖται ποιησάσθαι τὴν καταβολὴν ὁ χρεωστῆς, καὶ οὕτως οὐδὲν ἦτον τρέχουσαν οἱ τόκοι. [Sch. f. III. 415. sq.]

οὐκ ἀπαιτεῖται] Καὶ οὐδὲ ἀπαιτοῦμεν αὐτὸν ἐνταῦθα ἀποθεῖναι τὰ χρήματα· οὐδὲ γὰρ περὶ τῶν πρωτοτύπων χρημάτων ὁ λόγος ὡδε, ἀλλὰ περὶ τῶν ἡ γὰρ ἀπόθεσις δια τοῦτο ἠρώσθη, ἵνα μὴ ὁ χρεωστῆς κερδάνῃ ἀπὸ τῶν νομισμάτων, ἢ προσηγαγεν. ἐνταῦθα δὲ οἱ μείζονες τόκοι ὡς ποιῆ ἦσαν ἐξ ὑπερθέσεως, καὶ ἀρκεῖ μόνῃ ἢ προσηγαγῆ χωρίς ἀποθέσεως δεῖξαι, ὅτι ὑπερθεῖς οὐ γέγονε, καὶ παύσαι τὴν ποινήν. ἀνάγνωθι κεφ. ιξ'. θεμ. δ'. καὶ κεφ. νξ'. καὶ βιβ. ιθ'. τιτ. γ'. κεφ. τελευτ. [Sch. g. III. 416.]

L. 10. D. XXII. 1. ἰ. Παῦλ. Τὸν μετὰ προκαταρξίν τοκετὸν ὑποδίδωσιν ὁ νομεύς, οὐ μὴν καὶ πρὸ προκαταρξέως, εἰ μὴ περὶ αὐτοῦ ρητῶς ὁ ἐνάγων ἐνήγαγεν.

τὸν μετὰ προκαταρξίν] Ὁ ἐναγόμενος τῇ ἰν ἡμέρῃ πρὸς ἀναγκῆς ἔχει καὶ τὸν τοκετὸν ἀποκαταστήσαι^{rr)} τὸν γενόμενον μετὰ προκαταρξίν. τὸν γὰρ πρὸ τῆς προκαταρξέως οὐκ ἀποιδῆσαι^{s)}, πλὴν εἰ καὶ μὴ ἐπὶ τούτῳ ἐνήγαγεν ἰδικῶς· πόθεν δὲ δῆλον, ὅτι περὶ τῆς ἰν ἡμέρας διαλέγεται; πρόσθετος τῷ ἡμέρῃ. ποσέσωρα γὰρ λέγεται ὁ ἐναγόμενος τῇ ἰν ἡμέρῃ. καὶ ζῆτει βιβ. ιγ'. τιτ. α'. κεφ. β'. καὶ βιβ. ιε'. τιτ. α'. κεφ. λα'. καὶ τὸν Παλαιόν, καὶ κεφ. λγ'. καὶ τὸν Παλαιόν. καὶ ἀπλῶς οἱ πλείονες Παλαιοὶ τοῦ ιε'. βιβ. ποσέσωρα λέγουσι τὸν ἐναγόμενον τῇ ἰν ἡμέρῃ, καὶ κεφ. αὐτοῦ να'. καὶ τὴν ἐκεῖ α'. παραγραφῆν. [Sch. h. III. 416.]

Ὅρα, ὅτι τῇ ἰν ἡμέρῃ ἐνάγων δύναται ἀπαιτεῖν καρπούς καὶ τοὺς πρὸ προκαταρξέως καὶ τοὺς μετὰ προκαταρξίν, ὡς περὶ καὶ τὸν τοκετὸν. αἱ δὲ προσωπικαὶ ἄλλως ἀπαιτοῦσι τὸν τοκετὸν. ἡ μὲν ἐξ ἔμπτου, εἰ μὴ μετὰ τὸ δοθῆναι τὸ τιμημα τεχθῆ, ἄλλως οὐκ ἀπαιτεῖ, ὡς βιβ. μγ'. τιτ. δ'. κεφ. μ'. θεμ. δ'. ἢ δε^{ss)} ἐξ τεσταιμένου πρὸ ὑπερθέσεως οὐκ ἀπαιτεῖ, ὡς κεφ. η'. καὶ ιδ'. θεμ. β'. ἢ ἐξ στιπουλάτου οὐκ ἀπαιτεῖ, ὡς βιβ. μγ'. τιτ. α'. κεφ. πγ'. θεμ. τελευτ. καὶ βιβ. να'. τιτ. β'. κεφ. ζ'. θεμ. β'. καὶ ἡ ἐκείσε παραγραφῆ, καὶ βιβ. ν'. τιτ. α'. κεφ. τελευτ. [Sch. h. III. 416.]

r) Lege ἐπηρωτήσε. rr) Fabr. ἀποκαταστήσαι. s) Fabr. apud Fabr.

Innominati. Simile dig. 24. et 44. lib. 19. tit. 1. dig. 13. them. 23. seu lib. 19. tit. 1.

Si non duplum pro usuris, sed simpliciter poenam stipuletur pro usuris supra usuram legitimam, rursus usque ad modum usurae legitimae valet, ut cap. 43.

Quod autem usuram legitimam excedit, detrahitur, ut cap. 20. et 29. et cap. 43. et huius capituli them. 1.

2) pro modo cuiuscunque temporis] Vel etiam dicas: Senator, qui trientes tantum usuras accipere poterat, pecuniam creditit sub usuris semissibus, et a die morae centesimas sibi stipulatus est. Pro modo igitur temporis, quod ante moram currit, et eius, quod post moram, usura legitima petetur.

3) usurarum stipulatio] Si quis usuras stipulatus sit, neque adiecerit, si interpellatus non solveris, dabis, quamdiu debes: licet debitorem non admonuerit, ut solveret, tamen usurae ei debentur. Si vero trientes usuras stipulatus subiecerit, si ad diem non solveris, semisses praestabis, vel denique maiores, quam promissis, valet stipulatio. Non enim usuras usurarum promissis videtur, sed sub conditione maiores et legitimas usuras. Quodsi creditor tempore solvendi nondum praeterlapso decesserit, cumque nondum heres hereditatem adisset, aut nemo esset, cui solvi posset, dies solutionis exierit, et tempus anterius, heredi quidem usurarum maiorum petitio competit, sed opponetur ei doli exceptio. Nota igitur, cum interposita sit eiusmodi stipulatio, eam tunc committi, cum per reum factum est, quominus solveret. Sed etsi usuram centesimam non debeat, quod ad diem non solverit, tamen sortem et usuras insequentis temporis debet. Diximus enim in principio thematis, etiam non interpellato debitore usuras nihilominus currere.

4) non praestat] Neque exigimus hoc casu, ut pecunia deponatur: neque enim de sorte hoc loco agitur, sed de usuris. Depositio enim ideo statuta est, ne debitor lucrum faciat ex pecunia, quam obtulit. Hoc loco autem maiores usurae quasi poena erant propter moram, et sufficit sola oblatio sine depositione, ut ostendatur, moram non esse factam, et poena cessat. Lege cap. 17. them. 4. et cap. 57. et lib. 19. tit. 3. cap. ult.

X. Paul. Partum post litem contestatam¹⁾ editum possessor restituit, non etiam ante litem contestatam: nisi et de hoc nominatim²⁾ actor egerit.

1) partum post litem contestatam] Qui actione in rem conventus est, partum quoque post litem contestatam editum restituere necesse habet. Partum enim ante litem contestatam editum non restituit, nisi et hic specialiter petitus sit. Unde autem constat, hoc loco agi de actione in rem? Observa, quod in textu dicitur. Possessor enim dicitur, qui convenitur actione in rem. Et quaere lib. 13. tit. 1. cap. 2. et lib. 15. tit. 1. cap. 31. et Antiquum, et cap. 33. et Antiquum. Denique plures Antiqui lib. 15. possessorem vocant eum, qui actione in rem convenitur, et cap. 51. eiusdem tit. et ibi adnotatio prima.

Observa, eum, qui in rem agit, fructus posse petere tam ante, quam post litem contestatam, sicut et partum. In actionibus autem personalibus aliter fructus petitur. Actione quidem ex emto non aliter petitur partus, quam si post pretii solutionem editus sit, ut lib. 48. tit. 4. cap. 40. them. 4. In actionem autem ex testamento ante moram partus non venit, ut cap. 8. et 14. them. 2. neque in actionem ex stipulatu, ut lib. 43. tit. 1. cap. 83. them. ult. et lib. 51. tit. 2. cap. 7. them. 2. et ibi adnotatio, et lib. 50. tit. 1. cap. ult.

in marg. emendat ἀποκαθήσθησι. ss) δὲ addidi, quod deest